

ทุกข์เกิดที่ใจ

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

เทศน์บนศาลา วันที่ ๖ กันยายน ๒๕๔๕

ณ วัดสันติธรรมาราม ต.คลองตากต อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ตั้งใจ ตั้งใจเลยนะ ทำความสงบของใจ ฟังธรรม ฟังธรรมะ ธรรมจะเข้าไปกล่อมใจ ใจเท่านั้นเป็นผู้ทุกข์ผู้ยากนะ ใจเท่านั้นทุกข์ยากมาก ใจพาเกิดพาทาย ใจนี้สำคัญที่สุด ถ้ามีหัวใจอยู่ เรามีโอกาส หัวใจของเราอยู่ในร่างกายของเรา แต่เราไม่เข้าใจเรื่องใจของเรา เราเข้าใจเรื่องต่างๆ เรื่องของโลก จะเข้าใจเรื่องของโลก เกิดมาศึกษา เกิดมาแล้วก็ต้องศึกษาเรื่องของโลก เข้าใจเรื่องของโลกเพื่อให้ทันโลกเขา เลยลืมไป อยู่กับโลกเขาเป็นแต่โลกไปตลอด

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาค้นคว้า ค้นคว้าเรื่องของใจ ค้นคว้าเรื่องของใจจนเข้าใจ ดับทุกข์ที่ใจ ทุกข์เกิดที่ใจ ทุกข์ดับที่ใจ “ทุกข์เกิดที่ใจ” ไม่ใช่เกิดกับสิ่งต่างๆ เลย

โลกนี้ ตอนนี้อยู่สภาน้ำท่วม น้ำท่วมมาดินฟ้าอากาศธาตุ ๔ เขาไม่เดือดร้อนเลย เขาเป็นไปตามประสาธรรมชาติของเขา คนเราต่างหากเดือดร้อนมาก ทุกข์ยากลำบากมาก เพราะคนเราเดือดร้อน คนเราเดือดร้อนจนถึงที่สุดตายไปนะ โดนน้ำป่าพัดพรากไป ตายไป ศพนั้นก็ไม่มีเห็น เรียกร้องสิ่งใด แต่คนที่ตายไปหัวใจตายนั้นหลุดออกจากร่างกายนั้นไป ออกไปแล้วหมดโอกาสออกไป นั่นนะ ทุกข์ยากขนาดนั้น

ความทุกข์นี้มองกันแต่ข้างนอก มองกันแต่ความเห็น ความสุข ความเข้าใจของเรา เราพยายามแสวงหาของเรา ทุกคนแสวงหาแต่ความสุข แต่ตะครุบเงา ตะครุบสิ่งที่เป็นไปได้ตามความเป็นจริง สิ่งที่เป็นไปไม่ได้ตามความเป็นจริงมันถึงแก่ใจของเขาไม่ได้

แต่เราเข้าใจเรื่องของธรรม เราจะแก้ไขเรื่องใจของเรา เราต้องย้อนกลับมาดูใจของเรา พยายามดูใจของเรา ใจเกิด ใจมันเกิดตามสภาวะตามกรรม ใจนี้มีหัจจรรย์มากเป็นของที่มีหัจจรรย์

พันธุ์ลึกมาก มันหมุนไปตามกระแสของกรรม กรรมพลัดพรากออกไป หมุนตามกระแสของกรรมนั้นตลอดไป กรรมเวียนตายเกิดไป แต่ใจนั้นไม่เข้าใจตัวของตัวเอง เพราะกรรมมันปิดบังไว้ มันหมุนเวียนตามกระแสของกรรมไป หมุนออกไปตามโลกเป็นวัฏฏะ วัฏฏะถึงพาทเกิดพาทตาย เราก็ไม่เข้าใจเรื่องชีวิตของเราเลย

ถ้าคนเข้าใจเรื่องชีวิตของเรานะ มันจะสลด มันจะสังเวชมาก สลดสังเวชว่า เวียนตาย เวียนเกิด มาได้อย่างไร ทุกข์ๆ ยากๆ เราทำไมไม่หาทางออก ทำไมไม่หาทางเป็นไป ถ้ามีความเป็นไปได้มันจะออกจากโลกได้ ออกจากโลกวัฏฏะ โลกวัฏฏะทำให้ใจนี้เศร้าหมอง ใจนี้ฟุ้งใส แล้วแต่ความเป็นไปของโลกเขา

เวลามีความสุขความสบายพอสมควรมันก็อยู่กับโลกเขา โลกเขาให้ความสุขได้ขนาดนั้น แต่ความสุข ความสุขของโลกนี้เป็นความสุขชั่วคราว สิ่งใดในโลกนี้เป็นเรื่องของสมมุติทั้งหมด ความที่เป็นสมมุติ ของสมมุติ จริงตามสมมุติ จะว่าไม่มีเลยมันก็มี ถ้าไม่มีเลยคนเรารุดขึ้นได้เพราะอะไร คนเรารุดขึ้นเพราะมันมีอยู่ แต่ตามสัจจะแล้วมันเป็นความสมมุติ มันเป็นสิ่งที่ว่ามันไม่คงที่ มันเป็นที่พึ่งไม่ได้

แต่ใจนี้มันไม่เคยตาย มันเกิดตาย เกิดตาย ตามสภาวะ ตามวิฎาน ตามกระแสของกรรม แต่มันไม่เคยตาย มันไม่เคยสิ้นเวลา สิ้นโอกาสของมัน มันต้องหมุนเวียนตายเวียนเกิดตามประสาของมันตลอดไป มันจะเป็นประสาอันอย่างนี้ตลอดไปถ้าเราไม่แก้ไข

ถ้าเราแก้ไขเวลาใจเราจะค้นคว้าหาใจของเรา เราจะไม่เจอใจของเราเลย มันแผ่ออกไป ตามแต่อำนาจสนามของความเป็นไปของเขา แผ่ออกไป นึกถึงสิ่งใดจะคิดถึงเรื่องสิ่งใดคิดได้หมดเลย ใจนี้อยู่ในความคิดของเรา แอบคิด แอบออกความคิดของตัวเองอยู่ภายใน คิดได้ตลอด มันแผ่ไปได้ ๓ โลกธาตุ แผ่ไปได้ ความคิดต่างๆ คิดไปได้ตลอดเลย มันแผ่ออกไปทั้งหมด แต่มันไม่เข้าใจตัวมันเอง

เราถึงต้องตัดรอนเข้ามา ตัดรอนเข้ามาให้หาตัวเองขึ้นมา ให้ค้นคว้าตัวเองเข้ามา ย้อนกลับเข้ามาเห็นตัวเองให้ได้ ถ้าย้อนกลับเข้ามาเห็นตัวเอง มันจะเริ่มแก้ไขของเรา เริ่มแก้ไขตรงนี้ เริ่มแก้ไขใจของเรา เราต้องหาใจของเราให้เจอ ถ้าหาใจของเราให้เจอ เราพยายามจะทำใจของเราให้เจอ มันเป็นเรื่องที่มหัศจรรย์ มันเป็นเรื่องที่ว่าส่งออก ธรรมชาติของเขา เรื่องของใจนี้มันส่งออกตลอด มันส่งไปต่างๆ มันส่งไป

พอมันส่งไป มันก็รู้จักสิ่งต่างๆ เข้าไป แล้วมันเอาอะไรเก็บเกี่ยวสิ่งต่างๆ เอาอะไรให้มาเป็นผลของเรา เก็บเกี่ยวสิ่งที่เป็นโทษเป็นภัยให้กับผลของเรา เพราะเราเข้ามาแล้วเราก็เดือดร้อน สิ่งต่างๆ เดือดร้อน ความดีใจ ความเสียใจ ทำให้ใจนี้ขุ่นมัว แล้วธรรมชาติมันเป็นแบบนี้

ธรรมชาติของใจ ธรรมชาติของธาตุ ธาตุ ๔ และขันธ ๕ เป็นแบบนี้โดยสัจจะของเขา แล้วก็กิเลสพาสั่งนี้ทำให้เศร้าหมอง ใช้สิ่งนี้ออกไปตามกระแสโลกของเขา แล้วเราก็อยู่แต่อำนาจของเขา เราถึงต้องเป็นไปตามอำนาจของเขา เราถึงว่าเราสำคัญตนเองไม่ได้ เราต้องอ่อนน้อมถ่อมตน อ่อนน้อมถ่อมตนนั้นเป็นธรรมอันหนึ่ง ถ้าเป็นธรรมอันหนึ่ง เราอ่อนน้อมถ่อมตนเพื่อจะให้เราสามารถหาใจของเราให้เจอ ถ้าเราสามารถหาใจของเราเจอ ความสงบของใจจะเกิดขึ้นจากตรงนี้

ความสงบของใจ ใจมันทุกข์ยากขนาดไหน เวลามันทุกข์ยากมันเหมือนคนทำงานเหนื่อยยากขนาดไหน แต่บางคนเหนื่อยยากพักก็หาย แต่ใจนี้ไม่เป็นอย่างนั้น มันทำเหนื่อยยากขนาดไหนมันก็จะสูดตลอดไป สู้ละ ภัยมาขนาดไหนมันก็จะแบกเข้าต่อสู้อีก ต่อเข้าคิดต่อกรไปกับสิ่ง ความเห็นของใจที่มันคิดว่ามันจะเป็นสิ่งที่มันทำได้

มันจะทำได้ ว่ามันทำได้ สิ่งที่ได้มันก็เป็นสิ่งที่ปลุกเร้า อะไรคือปลุกเร้าใจของเรา สิ่งต่างๆ สิ่งที่ว่ามันปลุกเร้าอยู่ในใจของเรานี้ นี่สิ่งที่กิเลสมันเกิดกับใจ มันเกิดในหัวใจ มันเกิดจากใจของเรา มันอาศัยใจนี้แล้วมันก็เกิดดับอยู่ในหัวใจของเรา สิ่งนี้ต่างหากเป็นสิ่งที่ปลุกเร้า

เพราะบางทีเราก็ก็น้อยหน้า เราเหนื่อยหน่าย ทุกคนนี้เหนื่อยหน่าย เหนื่อยหน่ายกับชีวิต เหนื่อยหน่ายกับความเป็นไป แต่มันก็ต้องแบกภาระสิ่งนี้ไป ต้องแบกไปจนถึงที่สุดแล้วเราก็ต้องปล่อยวางกันไป มันต้องปล่อยวาง เราไม่ปล่อยวางเขา เขาก็ต้องปล่อยวางเรา สิ้นอายุขัยแล้วก็ต้องพลัดพรากจากชีวิตนี้แน่นอน ชีวิตนี้อยู่กับเราคงที่ไม่ได้ ชีวิตนี้ะในสมมุติชีวิตอยู่คงที่ไม่ได้

แต่หัวใจมันอยู่คงที่ของมัน แต่คงที่ในสัจจะของเขา ในสัจจะอันนี้มันประเสริฐ มันถือว่าประเสริฐมาก ประเสริฐที่ว่ามันถึงเข้ากับสิ่งที่ว่าถ้าสิ่งที่คงที่ได้ ทำลายหัวใจทั้งหมดแล้ว ทำลายหัวใจ โลกนี้สิ่งที่ทำลายต่างๆ เราทำลายอะไรแล้วมันจะไม่เหลือไว้เป็นคุณสมบัติของเราเลย เพราะเราทำลายสิ่งนั้นไป

แต่หัวใจทำลายขนาดไหนมันยิ่งสะอาด ยิ่งบริสุทธิ์ขึ้นมา มันยิ่งมหัศจรรย์ขึ้นมา ถ้าเราทำลายใจของเรา ทำลายใจเลย เพราะกิเลสมันอยู่ที่ใจ ทำลายหัวใจคือทำลายกิเลส ถ้าทำลายกิเลสใจนี้จะบริสุทธิ์จะผุดผ่องขึ้นมา สิ่งที่ผุดผ่องขึ้นมา มันหมายถึงว่าสิ่งที่ไม่ตายกับสิ่งที่ผุดผ่องขึ้นมา มันจะคงที่ของมันได้ สิ่งนี้เป็นสิ่งที่เราแสวงหา เราต้องการแสวงหา ต้องการทำให้สิ่งนี้ให้เกิดขึ้นมา กับเราได้

ถ้าพยายามทำให้สิ่งนี้ขึ้นมา เราต้องมีกำลังใจ มีความมานะอดทน เราแบกหนักเบาเอาสู้ หนักเบาเอาสู้ สังเกตใจของตัวเอง สังเกตความเป็นไปของใจ ใจมันจะเป็นไปวันหนึ่งๆ มันจะเป็นอย่างไร สังเกตสอดรู้เรื่องใจของตัวเอง แล้วพยายามคว่ำมันทำไม่ให้เป็นอย่างนั้น เห็นโทษของมัน โทษของมันคือเห็นโทษของกิเลส

แต่คุณสมบัติเป็นคุณประโยชน์ของมันก็คือความรู้สึกอันนี้ สิ่งนี้เป็นความรู้สึกนี้มันเป็นเรตาลอด สิ่งที่เป็นเรา เวลาเป็นเราขึ้นมามันยึดมันถือมันไปทั้งหมดเลย ความยึดมันถือมันมันทำให้เกิดความยึดถือ ความยึดถือมันเกิดจากความเห็นของเราเห็นผิด ถ้าความเห็นผิดขึ้นมา ความเห็นผิดมันไม่ใช่เห็นความถูกต้อง ไม่ใช่ความจริง

ความเป็นจริงแล้วสรรพสิ่งในโลกนี้มันเป็นอนิจจังทั้งหมด ความรู้ไม่รู้ชั่วคราว ความรู้ไม่ใช่ใส่บาแบกหามเก็บไว้ในสมอง โลกเขาว่ากันอย่างนั้น แต่ถ้าเก็บไว้ในสมอง การศึกษาการคัดแปลงมันต้องเป็นสิ่งที่คงที่ตลอด สสารสิ่งใดเราเติมสิ่งนั้นเข้าไปแล้ว มันต้องออกมาให้ค่าเป็นแบบที่เราต้องการ เราผสมส่วนนั้นให้พอเป็นไป โลกนี้ต้องเหมือนกันหมด หมายถึงว่า สิ่งที่เราทำแล้วต้องเหมือนกันหมด

แต่มันไม่เป็นไปเหมือนกันหมดเพราะอำนาจวาสนา มันเกี่ยวกับอำนาจวาสนา เกี่ยวกับเรื่องของกรรม การกระทำของคนมา สิ่งนี้มันทำให้พลัดพรากให้มันหลุดมือไป มันไม่คงที่กับความเห็นพอดีของใจดวงนั้น ใจดวงนั้นจะทำสิ่งนั้นแล้วไม่พอดีกับความเห็นของตัวเอง ไม่สกับความคิดของตัวเอง นี่คือการเห็นของตัวเอง แล้วผลที่มันจะเกิดขึ้นกับการกระทำนั้น มันเป็นผลอีกอันหนึ่ง

ความของเราที่เราคิด เราคาดหมายสิ่งที่การกระทำต่างๆ เราว่าจะประสบผลสำเร็จ เราถึงทำลงไป แล้วทำลงไปมันประสบความสำเร็จก็มี มันไม่ประสบความสำเร็จก็มี มันแล้วแต่กาลเวลา โอกาส จังหวะที่มันจะเป็นไป กาลเวลา โอกาสหรือจังหวะ นั่นคืออำนาจวาสนา นั่นคือกระแส

ของกรรมที่มันพลัดพรากออกไป พลัดพรากให้เราพลัดพรากกับสิ่งที่การกระทำอันนั้น มันถึงไม่สมควรแก่การเป็นความจริง

ผลของกรรม วิบาก ผล วิบากคือผลของการกระทำของเรา เราทำสิ่งใดมา สิ่งนั้นกรรมที่เกิดขึ้นแล้วกรรมมันจะให้ค่ากับใจดวงนั้นใจ ใจดวงนั้นรับผลทันที รับผลที่ว่า แต่มันจะให้ผลตอนไหน สิ่งที่มีมันให้ผลกับใจขึ้นมาแล้ว เราถึงปฏิเสธสิ่งนั้นไม่ได้ นี่ถึงต้องพยายามบังคับใจไม่ให้ทำสิ่งที่มันผิดพลาด ให้มันเป็นโทษกับใจนั้นมากเกินไป พยายามทำคุณให้เกิดกับใจ คุณของใจ การบังคับใจ ความสงบของใจนี้เป็นความสุขอย่างยิ่ง

ความฟุ้งซ่านความคิดต่างๆ ความแสวงหาของใจ มันแสวงหาเพื่อมัน นี่เวลามันแผ่กิ่งก้านสาขาออกไปจะเป็นแบบนี้ เราถึงไม่เห็นใจของเราเลย ถ้าเราจะเห็นใจของเรา เราต้องพยายามทำลายเข้าไป ตัดรอนกิ่งก้านสาขาในการสืบออกไปของใจที่มันออกไปออกไปรับรู้สิ่งต่างๆ ธรรมชาติเป็นแบบนี้ ธรรมชาติคือรับรู้ ใครรู้มาก ใครทำได้มาก คนนั้นเป็นคนที่ว่าเป็นคนเก่ง เป็นคนที่รับรู้มาก โลกชมเชยกัน

แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไม่ว่าอย่างนั้น องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกว่าให้ถอยร่นกลับมา ให้ถอยร่นกลับมา ให้ดูใจของเรา ให้จับความรู้สึกของเราให้ได้ ถ้าถอยร่นมาที่ใจ ถอยร่นเข้ามา พยายามทำความสงบของใจเข้ามา ถอยกลับมาให้ได้ ถ้าทำใจของเราให้ได้ พยายามกำหนดคำบริกรรม คำบริกรรมนี้เป็นเงื่อนไข เป็นสิ่งที่เราป็น เราป็นเวลาปิดกั้นไม่ให้มันออกไป ไม่ให้ใจออกไปรับรู้สิ่งต่างๆ

ใหม่ๆ ต้องตั้งสติขึ้นมา สติสัมปชัญญะสำคัญมาก เราทำใจของเรา เรารับรู้ใจ สิ่งใดเป็นบุญกุศล สิ่งใดเป็นบาปอกุศล เราก็เข้าใจกันอยู่ แต่ทำไมบางอย่างมันเกิดขึ้นมาในหัวใจเรา แล้วเรายับยั้งใจเราไม่ได้ ถ้าเราับเราเห็นว่าเป็นโทษแล้ว เราต้องเห็นโทษ เราต้องปิดมันทิ้งสิ

มันปิดทิ้งไม่ได้เพราะกิเลสในหัวใจ มันไม่สามารถปิดสิ่งนั้นทิ้งไปโดยธรรมชาติของมันได้ มันต้องทำการไต่ตรองวิเคราะห์เห็นโทษของมัน ความที่จะเห็นโทษของมัน นั่นมันก็ต้องหลุดถอยร่นเข้ามาเพื่อจะให้เห็นการกระทำของมันใหม่ เห็นการกระทำของมันใหม่คือการกระทำของใจขึ้นมาที่เราทันกับเหตุการณ์ต่างๆ

ถ้าเราไม่ทันกับเหตุการณ์ เราตามรู้ตามเห็น ตามความเห็นของเราไป ความเห็นเราเกิดขึ้นมา เราถึงทำประโยชน์หรือทำโทษให้กับใจขึ้นมาแล้ว เราค่อยมาเสียใจกับการกระทำของเรา ทุกที เรากระทำสิ่งนั้นไปแล้วเราก็เสียใจกับการกระทำของเรา เราเสียใจกับการกระทำแล้วมันเป็นประโยชน์กับเราไหม

ถ้ามันเป็นประโยชน์ มันเป็นความสดสังเวช เป็นความให้เรายับยั้งชั่งใจ แล้วเราจะเริ่มต้นตั้งสัจจะกันใหม่ เราจะไม่ทำอีก ให้อันนี้เป็นครูกับเรา อันนี้จะเป็นประโยชน์กับเรา ถ้าเราไม่คิดอย่างนั้นสิ่งนั้นจะไม่เป็นประโยชน์กับเรา การทำผิดพลาดไปแล้วก็ทำผิดพลาดซ้ำซาก ซ้ำซากจนกลายเป็นจริตนิสัย สิ่งที่เป็นจริตนิสัยเกิดจากการกระทำบ่อยครั้งเข้า จริตนิสัยนี้ฝึกฝนได้

พระเวลาดาวชาใหม่ขึ้นมาต้องขอนิสัยครูบาอาจารย์เพื่อจะได้นิสัย นิสัยคือการฝึกฝน การตัดแปลงนิสัยนั้นให้ได้นิสัย ได้นิสัยของครูบาอาจารย์ไป มันก็ฝึกฝน เรื่องของนิสัยโลก โลกคือความเป็นอยู่ของโลกเขา อยู่ในจารีตประเพณีของเขา เขาว่าเป็นคุณงามความดี แต่พระไม่เป็นแบบนั้น พระต้องมีความสงบเสงี่ยมมากกว่านั้น พระต้องพยายามทรงมรรคทรงผลให้ได้ ถ้าพระเราทรงมรรค ทรงธรรม ทรงวินัย ทรงศีล ทรงธรรมได้ สิ่งนั้นถึงจะเป็นที่แน่ใจกับตัวเอง

ต้องแน่ใจกับตัวเองก่อนนะ ถ้าตัวเองแน่ใจ ตัวเองหาจุดบกพร่องของเราไม่ได้ คนอื่นจะหาจุดบกพร่องของเราเจอที่ไหน ถ้าเราจะหาจุดบกพร่องของเราได้ คนอื่นจะหาจุดบกพร่องของเราเจอ ย่อมแน่ใจกับตัวเราเองก่อน นั่นฝึกนิสัยของเราถึงฝึกขึ้นมาขนาดนั้น ฝึกมาเพื่อให้ใจมันเริ่มมีฐานก่อน ถ้ามีฐานขึ้นมา ใจของเรามีฐานขึ้นมาควรแก่การงาน

ถ้าใจมันกรรมฐาน ฐานลงที่ใจ ความฝึกฝน ความพอใจ เห็นโทษ เห็นโทษของโลก เห็นโทษของวัฏฏะ เห็นโทษของความเป็นไฟ สิ่งนี้เป็นภัยด้วยเป็นไฟด้วยเผาไหม้ตลอดชีวิต ชีวิตนี้อายุขัยเราวันเวลาผ่านไปวันหนึ่งๆ เรานอนใจอยู่นะ เวลาเราเจ็บไข้ได้ป่วยขึ้นมาแล้วมันจะไม่มีโอกาส เวลาเราแก่เฒ่าขึ้นมาแล้วโอกาสมันมาจากไหน

ถ้ามันมีโอกาส หน้าที่เรายังทำได้เราต้องรีบกระทำกับเรา เรารีบกระทำเพื่อผลประโยชน์กับเราขึ้นมา ผลประโยชน์เกิดขึ้นมาจากที่เราจะทำคุณงามความดี เพื่อสะสมลงที่ใจ คุณงามความดีเป็นพื้นฐานก่อน คุณงามความดีจากภายนอกแล้วคุณงามความดีจากภายใน

คุณงามความดีจากภายในเวลามันร้อน เวลามันร้อนมันคิดฟุ้งซ่านออกไป นั่นนะ มันเป็นความร้อน เป็นโทสะ เป็นโมหะต่างๆ ที่มันสะสมเข้ามา มันไม่เข้าใจ มันบ๊อคออกจากใจไม่ได้เลย นั่นนะ ความดีภายในเกิดจากตรงนี้ เกิดจากความสงบของใจ ถ้าใจเราสงบขึ้นมา ใจเรามีความสงบขึ้นมา มันจะมีความสุขของมันไปตามธรรมชาติของมัน มันเป็นเรื่องที่เหมือนเชื้อไฟ ไฟลุกอยู่ตลอดเวลาแล้วมันเผาผลาญอยู่ตลอดเวลา แต่เราไม่เคยสงบ ไม่เคยปล่อยให้มันหยุดได้

อันนี้ก็เหมือนกัน เวลาความคิดของเรา มันคิดแล้วมันแผ่ออกไป มันเป็นธรรมชาติของมัน อยู่อย่างนั้น เวลามันอยู่เฉยๆ มันก็อุ่นตัวมันเองเพื่อรอจะเผาสิ่งที่ป็นอารมณ์เกิดขึ้นมาในใจ มันรอโอกาสที่จะเผาสีต่างๆ เผาขึ้นมาเกิดเป็นความร้อน เกิดเป็นความทุกข์ในหัวใจ สิ่งนี้เกิดจากใจ แล้วใจก็เผาตลอดไป

เราถึงต้องสร้าง เราตั้งใจ เราพยายามจะทรงสมาธิในหัวใจของเรา ทรงศีล ทรงธรรมในใจของเรา ศีลคือความปกติของใจ ใจมันคิดอย่างนี้มันเป็นบาปอกุศลแล้วมันไม่ควรจะเป็นมโนกรรม สิ่งที่เป็นกรรมของใจ จริตนิสัยเกิดจากหัวใจ หัวใจเกิดเป็นกรรม กรรมคือความคิดการพอใจออกไป คิดบ่อยครั้ง บ่อยครั้งเข้าก็ย้ำคิดย้ำทำ จนความคิดนั้นเป็นสันดานออกไปอย่างนั้น เราต้องพยายามตัดแปลงขึ้นมา

ศีลคือเครื่องปกป้องเปลี่ยนแปลงกิริยาของใจ ให้ใจนี้สงบตัวลง สงบตัวลง เปลี่ยนแปลงกิริยาของใจ แต่มันเกิดอยู่อย่างนี้ตลอดไป ศีลปกป้องขึ้นมา รักษาขึ้นมาจนเป็นเรื่องของอริศีลในหัวใจ แล้วมันจะเกิดความสงบโดยที่ว่า เราตั้งสติขึ้นมา มันจะเป็นความสงบได้ง่ายขึ้นเพราะเรามีศีล

“ศีล สมาธิ ปัญญา” เกิดจากเรา เราทรงจากภายนอกแล้วทรงจากภายใน ทรงในเรื่องของเราเอง ทรงในตัวของเราเอง ใครจะรู้กับเรา เราต้องรู้กับเราเอง มันเป็นปัจเจกตั้ง รู้จำเพาะหัวใจ หัวใจจะเราร้อนเราก็รู้ความทุกข์ยาก ความทุกข์เป็นอย่างไร มันเผาในหัวใจของเราจะ จนอยู่ไม่ได้ อยู่โดยปกติไม่ได้ มันร้อนออกไป ความร้อนนี้ไม่ต้องบอกกัน ทุกคนมีอยู่ในหัวใจเพราะมันมีอยู่โดยธรรมชาติ

มีอยู่โดยธรรมชาติเพราะเกิดมาจากกิเลส คนเราเกิดมาพร้อมกับกิเลส กิเลสในหัวใจมันมีอำนาจบาตรใหญ่ มีอำนาจบาตรใหญ่ในหัวใจของเรา แล้วมันไม่มีสิ่งใดจะไปบังคับมัน เว้นไว้แต่ธรรม ศีล สมาธิ ปัญญา เว้นไว้แต่สิ่งนี้ที่เข้าไปบังคับมัน บังคับด้วยความพอใจของเรา ถ้าเราไม่

พอใจเราจะเอาอะไรไปบังคับ สิ่งนี้มันเป็นการซื้อหาไม่ได้ เป็นการไหว้วานไม่ได้ ต้องทำเองทั้งหมด

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าชี้ทางให้แล้วเราพยายามทำของเรา เราทำของเราขึ้นมา ก็เป็นประโยชน์กับเราขึ้นมา ถ้าเราทำของเราขึ้นมาไม่ได้ เราารู้อยู่ แต่เราไม่สามารถทำให้เกิดขึ้นมาเป็นประโยชน์ของเราได้ นี่มันถึงน่าน้อยเนื้อต่ำใจ น้อยเนื้อต่ำใจในอำนาจวาสนาของเรา

ถ้าน้อยเนื้อต่ำใจในวาสนาของเรา เราต้องพยายาม ความพยายามอยู่ที่ไหนความสำเร็จต้องอยู่ที่นั่น น้ำหยดลงหินทุกวันหินมันยังกร่อนได้ แล้วความพยายามของเราเกิดขึ้นมาทำไมเราทำใจของเราไม่ได้ ใจของเราเองและมันเป็นสิ่งที่เป็นกุศลด้วย สิ่งที่เป็นกุศลควรที่จะเกิดในหัวใจของเรา ควรจะเบิกบานในหัวใจของเรา เรามีความเบิกบานใจ มีความพอใจ มีการใคร่พอใจทำ

ถ้าใคร่พอใจทำ ตั้งสติขึ้นมา ตั้งสติแล้วพยายามตั้งไว้แล้วเดินจงกรม ทำสมาธิภาวนา มันอยู่ที่ตรงนั้น เหตุจะเกิดเกิดตรงนั้น ถ้าเราไม่สร้างเหตุขึ้นมา เหตุไม่เกิด เหตุไม่มี แล้วผลเอามาจากไหน ผลมันจะเกิดมาลอยๆ มาจากไหน มันเป็นไปไม่ได้เลย เรื่องของโลกเขา มันยังเป็นเรื่องของบุญกุศล มันต้องพึ่งพาอาศัยกัน มันจะเกิดมาลอยๆ มีการให้กัน นั่นมันเป็นอำนาจวาสนา

แต่สิ่งที่ว่าเกิดในหัวใจเราเกิดลอยๆ มันเป็นไปไม่ได้ ต้องเกิดจากการกระทำ เกิดจากความจริง เกิดจากปัจจัยตั้ง ปัจจัยตั้ง รู้จำเพาะ รู้โดยประสบการณ์ตรงของจิตนั้น ถ้าจิตประสบการณ์ตรงกับสิ่งนั้น จิตนั้นจะปลดเปลื้องในเรื่องของหัวใจออกไปได้ จะปลดเปลื้องความเห็นของใจ ปลดเปลื้องความทุกข์ร้อนออกจากใจ มีความรุ่มเย็นเป็นชั้นเป็นตอนเข้ามา มีความรุ่มเย็น

เวลาทุกข์นี้ทุกคนรู้จักว่าทุกข์ แต่เวลามันรุ่มเย็นขึ้นมา คนปฏิบัติเท่านั้นถึงจะรุ่มเย็น

คนที่มีความสงบของใจมันจะมีความรุ่มเย็น มันจะตื่นตื่น มันจะแปลกประหลาดมหัศจรรย์กับสิ่งที่เกิดขึ้นจากในหัวใจของเรา สิ่งนี้ไม่สามารถซื้อหาได้ สิ่งที่เกิดขึ้นจากใจของเรา นี่มันต้องแสวงหาของเราขึ้นมา แล้วเราทำของเราขึ้นมา มันจะเป็นสมบัติของเรา แล้วเป็นความสุขของเรา เป็นความสุขของเราแล้วเรามีอำนาจวาสนา อำนาจวาสนาทรงสิ่งนี้ไว้ได้ ต้องทรงไว้ได้

สัพเพ ธมฺมา อนตฺตา ธรรมทั้งหลายนี้แปรสภาพทั้งหมด ความเกิดขึ้นนี้ก็เกิดขึ้นชั่วคราว ถ้าเรารักษาไม่เป็น เราถึงต้องฝึกฝน มีวิถี ชำนาญในการเข้าออกในการเริ่มต้น เริ่มต้นว่าสงบอย่างไร

นี่ เราเคยทำอะไร เราวางอารมณ์ของเราอย่างไร วางอารมณ์ของเรา ให้วางอารมณ์ให้ตรงกับอารมณ์นั้น อารมณ์ที่เป็นเหตุ กำหนดคำบริกรรมของเรา

แต่อารมณ์ที่มันเกิดขึ้นในความสงบนั้น เราไม่ต้องไปคาดหมายเพราะสิ่งนั้นเป็นผล ถ้าเราไปคาดหมายผล เราอยากได้ผล เราอยากได้ผลเราถึงภวานากันไม่ได้ผล เพราะความอยากได้นี้เป็นต้นเหตุความทะยานอยาก เราต้องวางความอยาก

เราพอใจของเรา เราพอใจการกระทำ หน้าที่ของเราหน้าที่สร้างเหตุ เราจะหาเหตุ หาเหตุสร้างเหตุขึ้นมาให้ใจนั้นเกาะกับเหตุนั้น จนกว่าจิตนั้นจะสงบโดยธรรมชาติของเขา เขาจะสงบหรือไม่สงบหน้าที่ของเขา หน้าที่ของเราพยายามตั้งสติ แล้วพยายามกำหนดคำบริกรรม แล้วพยายามเดินจงกรมภวานาของเรา นี่คือน้ำที่ของเรา

หน้าที่ของเราไม่ใช่หน้าที่ไปกะเกณฑ์ผลงานว่าจะไป การกะเกณฑ์ผลงานว่า ต้องเป็นอย่างนั้น ต้องเป็นอย่างความพอใจของเรา นั้นเป็นกิเลสมันหลอกใช้ กิเลสมันหลอก หลอกเราให้คาดหมายผล ความคาดหมายผล ธรรมะสอนไว้แล้ว ธรรมนี้ต้องเป็นมัชฌิมาปฏิปทา ธรรมนี้ต้องเป็นสมควรแก่ความเป็นจริง จะไม่ให้เกิดโดยที่ที่เราคาดหมายโดยกะเกณฑ์ไม่ได้ สิ่งใดกะเกณฑ์ขึ้นมา เป็นความดันเคา เป็นความคาดหมาย

สิ่งที่คาดหมาย ปล่อยวางสิ่งนั้นไว้ไม่ไปคาดหมาย หน้าที่ของเราทำความเพียรของเราเข้าไป รักษาตน รักษาตนไว้เพื่อประโยชน์ของเรา รักษาตน รักนวลสงวนตัว ต้องรักนวลสงวนหัวใจด้วย หัวใจนี้ต่างหากเป็นสิ่งที่รับรู้ทั้งหมด เวลาหัวใจนี้หลุดออกจากร่างนี้ไป ร่างนี้ไม่มีคุณค่าใดๆ เลยนะ เขาไม่ต้องการด้วย ซากศพต่างๆ เขามีแต่เอาไปไว้วัด เอาไปทำลาย ต้องเผาทิ้งไปซะ เพราะเอาไว้แล้วมันเป็นเรื่องที่กลัว เป็นสิ่งที่น่ากลัว

แต่หัวใจนี้สิ่งที่ประเสริฐ ความรับรู้เวลาสุขใจ เวลามีความสุขกัน มองหน้ากันด้วยความสุข ด้วยความเข้าใจกัน อบอุ่นหัวใจนะ ถ้าใจมีความสุขขึ้นมา มันสุขของตัวเอง ๑ แล้วยังแผ่เป็นที่พึ่งอาศัยของสัตว์โลก ความสุขของใจเกิดจากที่หัวใจนี้ถึงสำคัญ

ใจนี้ ทุกข์ ทุกข์ที่นี้ ไม่ได้ทุกข์ที่อย่างอื่นเลย อย่างอื่นนั้นเป็นสิ่งที่ชั่วๆ มันเป็นเรื่องชั่วๆ เป็นเครื่องกระตุ้นเตือนให้จิตนี้มันฟังชานต่างหาก โลกนี้อยู่ตามประสาโลกของเขา เราเกิดมารับรู้

โลกนี้แล้วเราถึงรับรู้สิ่งต่างๆ แล้วเราถึงได้เดือดร้อนไปกับโลกเขา โลกของเขาเป็นอยู่อย่างนี้โดยธรรมชาติของเขา

โลกธรรม ๘ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกเป็นของเก่าแก่มีอยู่แต่ดั้งเดิม โลกธรรม ๘ สรรเสริญ นินทา ในการที่มีลาภ เสื่อมลาภโดยธรรมชาติของเขา เราก็แสวงหา หายศ หาลาภ หาต่างๆ ขึ้นไป มีแล้วก็เสื่อมไป มีขึ้นมาเจริญขึ้นมาแล้วก็เสื่อมไปตามธรรมชาติของเขา ของโลกเรื่องความเสื่อมความเจริญของโลกเป็นแบบนั้น

ถึงว่า ไม่ใช่สิ่งที่เป็นความทุกข์ ไม่ใช่สิ่งที่เป็นสาระที่ว่าเราจะต้องไปยึดมั่นถือมั่นกับสิ่งนั้นเป็นที่พึ่ง มั่นเป็นที่พึ่งของโลก มั่นเป็นที่พึ่งเรื่องของร่างกาย อาหารของกาย ความสนใจของกาย กายจำเป็นต้องใช้อย่างนั้น เราก็หาสิ่งนั้นเวลาจะหาสิ่งนั้น แต่เวลาจะหาเรื่องของใจ จะหาเรื่องจิตตั้งมั่น จะเอาเรื่องสิ่งนั้นมาเป็นคุณค่าไม่ได้ ต้องวางไว้ให้ได้ ถึงเวลาวางต้องวาง ถ้าวางแล้วเราถึงจะปฏิบัติ ถ้าเราไม่วางเราจะไม่มีเวลาปฏิบัติเลย

เวลามันจะมีความจำเป็นไปทั้งหมด คนดีจะบริหารเวลาได้ดีมาก คนโง่จะไม่บริหารเวลาของเขา อันนี้ก็เหมือนกัน ถ้าเราเป็นคนดี เรามีอำนาจวาสนา เราจะบริหารเวลาของเรา เราก็เสียเวลาของเรา นี่เราเสียเวลา เราคิด ธรรมะนี้ถึงบอกมาให้ข้ามพ้นทั้งความคิดและความชั่ว พ้นออกไปทั้งหมด คิดดีก็คิดสิ่งที่ว่าแก้ยาก คิดชั่ว เวลาความชั่วขึ้นมาเราต้องปลดเปลื้อง พยายามละออกไปจากใจ แต่คิดดี นี้ก็คิดดีมันถึงวางไม่ได้ ถ้าวางไม่ได้เราจะคิดข้องไปตลอด

แล้วเวลาเราจะตาย เวลาเราจะตาย เวลามันจำเป็นทำไมมันวางได้ ทำไมต้องพลัดพรากจากไป เวลาเราจะตายขึ้นมาไม่มีใครสามารถยับยั้งได้ มันต้องพลัดพรากไป มันถึงเวลาตายแล้วมันต้องตายไป ถึงว่าเวลาวางต้องวาง ถ้าวางเวลาได้ เราถึงจะมีโอกาสประพฤติปฏิบัติ

โอกาสประพฤติปฏิบัติ เวลาขนาดไหนเราทำตามแต่สัจจะของเราตั้งขึ้นมา แล้วทำของเราขึ้นไป ทำของเราเพื่อจะหาหลักการของใจ ถ้าหาหลักใจของเราได้ ใจนี้มันไปเกาะเกี่ยวสิ่งใดมันแผ่ซ่านออกไปรับรู้สิ่งต่างๆ มันแผ่ซ่านออกไปแล้วมันยึดสิ่งต่างๆ นั้นออกให้มาเป็นคุณค่าเผาผลาญหัวใจ นี่เราต้องทำลายตรงนั้นเข้าไป

มันยึดมั่นถือมั่นมันถึงต้องเป็นทุกข์ มันยึดมั่นถือมั่นแล้วมันถึงไม่รับรู้สิ่งตัวมันเอง รับรู้สิ่งต่างๆ ยึดทั้งหมดเป็นเรา ยึดสิ่งต่างๆ ยึดโดยสัญชาตญาณ ยึดโดยจิตใต้สำนึก ไม่ได้ยึดโดยที่เราเข้าใจ

เราเข้าใจ ของเราเอามาที่เราทำของเราขึ้นมา เราทิ้งออกไปก็ได้ ถ้าเราคิดว่ามันเป็นสิ่งที่เราควรจะสละทิ้ง เราสละทิ้งออกไปได้ นั่นเราสละทิ้งออกไปมันเป็นการประชดประชันกัน มันเป็นเรื่องที่ว่าไม่เป็นความจริง มันจะเป็นความจริงมันต้องทิ้งที่ใจ ให้ใจมันทิ้งโดยสัจจะ โดยความจริงของมัน โดยอริยสัจ

“ทุกข์ควรกำหนด” สิ่งใดที่เผาลน ความสุข ความพอใจมันก็มีความทุกข์พอสมควร ความทุกข์ของเขา เวลาความสุข สิ่งความสุขนั้นมันพลัดพรากเราไป มันหมดเวลาของความสุขนั้น เราก็เรียกร้อง เราเรียกร้องสิ่งนั้นเพื่อต้องการสิ่งนั้นอยู่กับเรา แม้แต่ความสุขมันก็ต้องพลัดพรากออกไป แม้แต่ความสุขมันก็ให้ค่าเป็นความหงุดหงิดในหัวใจของเราได้ แล้วความทุกข์นี้มันยังมีให้ค้นหาศาล

ความทุกข์ในใจ ความทุกข์ในใจเผาลนใจ ทุกข์เกิดขึ้นที่ใจ ใจนี้ถึงเห็นสิ่งนั้นประจักษ์ ถ้าเรื่องของความทุกข์เห็นประจักษ์ ประจักษ์ในความทุกข์ของมัน เวลามันให้มันเป็นผลของมันแล้ว เป็นวิบากกรรมของใจดวงนั้น แต่เราต้องจับทุกข์ให้ได้ ถ้าเราจับทุกข์ได้เราถึงกำหนดสิ่งนี้ได้ เราถึงแยกแยะความเห็นของมันที่ว่ามันแผ่ชานออกไปรับรู้สิ่งนั้น เราถึงไม่เห็นใจของเรา เห็นแต่สิ่งที่ยึดมั่นถือมั่นเป็นความคาดหมายเป็นผลของใจของเรา

ใจนี้ยึดแล้วถึงเกิดอารมณ์ อารมณ์นี้เสพอารมณ์จนหมดไป ๑ รอบแล้ว เรายังถึงว่า เรายังพอใจที่เรารับรู้สิ่งนี้ นั่นนะ เพราะมันรู้สิ่งนั้นมันเสียดาย ถ้าเราเสียดายสิ่งที่เราอยากรู้อยากเห็น เราเสียดายสิ่งต่างๆ เราจะไม่เห็นใจของเรา เราจะจับต้องใจของเราไม่ได้ ถ้าเราจับต้องใจของเราไม่ได้ เราจะไปแก้ไขตรงไหน เราจะไม่สามารถแก้ไขของเราได้ แล้วทุกข์มันเกิดที่ใจ ไม่ใช่ทุกข์เกิดจากที่อื่น

เราต้องพยายามทำความสงบ ถึงว่าต้องทำความสงบ เราพยายามเห็นคุณค่าของมันแล้ว เห็นคุณค่าของการทำงาน เห็นคุณค่าของงาน คนจะเห็นคุณค่าของงานต้องพยายามสร้างสมของเราขึ้นมา สิ่งนี้เป็นคุณค่าเป็นประโยชน์กับสัตว์โลกทั้งหมด สัตว์โลกจะพ้นออกจากกิเลสได้ด้วย ความเพียรของตัว ด้วยมรรคอริยสัจจึงเกิดขึ้นมาจากหัวใจ

มรรคจะเกิดจากภายใน มรรคสิ่งที่เป็นภาวนามยปัญญา สิ่งที่เราเกิดเราทำขึ้นมามันไม่เป็นของเหลือบ่ากว่าแรงกับผู้ที่ประพฤติปฏิบัติ ในเมื่อใจมันมีอยู่ ใจมันมีอยู่ เหมือนกับวัตถุสิ่งของมันมีอยู่ ทำไมเราเอาวัตถุสิ่งของนั้นมาตัดแปลงให้มันขึ้นมาขึ้นมาไม่ได้ ถ้ามันไม่มีวัตถุสิ่งของ ไม่มีต้นทุนเลย เราถึงไม่สามารถทำอะไรได้

นี่เรามีต้นทุนอยู่ แล้วเราเชื่อพุทธศาสนา พุทธศาสนาสอนเรื่องการตัดแปลงต้นทุนนี้ ให้ต้นทุนนี้กลายเป็นสิ่งที่ว่าหมดสิ้นไป โดยหมดสิ้นไป หมดสิ้นไปแบบคงที่ หมดสิ้นไปแบบมีอยู่ ถ้าหมดสิ้นไปโดยการกระทำของเรา โดยการกระทำของภาวนามยปัญญา ทำลายหัวใจออกทั้งหมดแล้วจะเห็นคุณค่าอันประเสริฐมหาศาล เกิดขึ้นจากใจของเรา เกิดขึ้นจากเราที่ล้มลุกคลุกคลาน

จากเราที่ว่าก้าวเดินไม่เป็นก้าวเดินไม่ได้ มีความล้มลุกคลุกคลานว่าไม่มีอำนาจวาสนา ไม่มีอำนาจวาสนามาจากไหน ในเมื่อเรามีความใส่ใจในการประพฤติปฏิบัติ ถ้าเรามีการใส่ใจในการประพฤติปฏิบัติก็คืออำนาจวาสนา เพราะเริ่มต้นวัตถุต้นทุนก็มีอยู่ ผู้ที่ปั้นแต่งในสิ่งที่ทำให้เกิดเป็นคุณงามความดีก็มีอยู่ สิ่งที่มีอยู่นี้มันทำไมถึงจะหลุดมือจากเราไปได้ ถึงจะไม่ประสบความสำเร็จในตามความเป็นจริง มันต้องประสบความสำเร็จตามความเป็นจริง ถ้าเราทำด้วยมัชฌิมาปฏิปทา

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกกับพราหมณ์ไว้ว่า เวลาเราสอนคนเหมือนกับสอนม้า สอนม้าชี้ทางไปถ้าเขาเดินไม่ถึง เขารู้จักทาง เขาเดินไม่ถึง เขาก็ไม่ถึงของเขาเอง ชี้ทางเดินไปแล้วเดินไม่ถึง

อันนี้ก็เหมือนกัน ถ้าเราพยายามก้าวเดินของเรา มันจะเดินถึงหรือไม่ถึงนั้นมันเป็นอำนาจวาสนา เป็นสิ่งที่ว่าเราพยายามทำของเราขึ้นมา แล้วเติมสิ่งนี้ให้เต็ม ต้นทุนมีอยู่การประพฤติปฏิบัติมีอยู่ แล้วสิ่งที่มันเป็นการตัดแปลงตลอด มันเป็นการฝึกฝนตลอด การฝึกฝนตลอด สิ่งที่เป็นความผิดนี้ก็ต้องเป็นครู สิ่งที่เป็นความผิดก็เป็นประสบการณ์ของเรา

สิ่งที่เป็นความถูกต้องขึ้นมา อันนั้นก็ประสบการณ์ของเรา สิ่งที่เป็นความถูกต้องขึ้นมา มันก็ทำให้เราเจริญงอกงามขึ้นไป สิ่งที่เราเจริญงอกงามขึ้นไปความสุขเกิดขึ้นจากใจ ใจจะมีความสุขไปกับความประพฤติปฏิบัติ มีความตื่นตัว มีความแปลกประหลาดมหัศจรรย์ไปกับสิ่งนั้น แล้วเกาะเกี่ยวกับสิ่งนั้นไป มันถึงไม่เข้าทางความเป็นจริง

ถ้าเข้าทางความเป็นจริง “สิ่งใดสิ่งหนึ่งมีการเกิดขึ้นเป็นธรรมดา สิ่งทั้งหลายนั้นต้องดับเป็นธรรมดา” สิ่งนั้นดับเป็นธรรมดา ตัวมันเองก็เป็นสิ่งนั้นเหมือนกัน ตัวมันเองก็เป็นไตรลักษณ์ อยู่โดยธรรมชาติของเขา

แต่มันไม่เห็นสิ่งนี้ ถ้าไม่เห็นสิ่งนี้มันก็ยึดมั่นในสิ่งนี้ ยึดมั่นสิ่งนี้มันก็เกาะเกี่ยวกลายเป็น กิ่งก้านสาขาของใจ กิ่งก้านสาขาของใจ ของใจไม่ไบอ่อนของใจมันแผ่ออกไป แผ่ออกไปขนาด ไหนมันออกไปแล้วมันต้องได้รับแสงแดด รับสารอาหารทั้งนั้น สิ่งที่ได้รับเข้านั้นก็เป็นสิ่งที่ กระทบกระเทือนกับใจ

สิ่งที่กระทบกระเทือนกับใจ เป็นบุญกุศลก็ได้ เป็นอกุศลก็ได้ มันเกิดขึ้นตลอดเวลา เราจับ ต้องสิ่งนี้แล้ววิเคราะห์วิจัยสิ่งนี้ สิ่งนี้ให้มันปล่อยวางสิ่งนี้ไว้ตามความเป็นจริง ถ้ามันปล่อยวางสิ่ง นี้เป็นตามความเป็นจริง ใจมันจะหย่อนเข้ามา หย่อนเข้ามาจากที่ว่ามันแผ่กิ่งก้านสาขาออกไป ในวิภูวน ในโลกธาตุ ในความรับรู้ต่างๆ มันแผ่กิ่งก้านสาขาไปรับรู้เอาแต่เป็นพื้นเป็นไฟเข้ามาเผา ลนใจ มันจะเผาใจของเราแล้วก็เกิดความทุกข์

ทุกข์อยู่ที่ใจ อยู่เพราะความไม่เข้าใจ อยู่เพราะความไม่รู้

ถ้ารู้ รู้ตรงไหน? รู้ตรงสิ่งที่ว่าสิ่งนี้มันเป็นโทษ โทษเพราะความเห็นจริง โทษเพราะความ ไคร่ครวญ ก่อนจะไคร่ครวญมันเหมือนกับเด็ก เด็กจะไม่รับ ทำงานไม่เป็น ทำงานไม่ได้เลย ต้อง เป็นผู้ใหญ่ขึ้นมา สิ่งที่เป็นผู้ใหญ่ขึ้นมาจะเข้าใจว่าสิ่งใดเป็นประโยชน์ สิ่งใดไม่เป็นประโยชน์ ประโยชน์ของโลกเขา สิ่งนั้นเป็นเรื่องประโลมโลก สิ่งที่เป็นความจริงในเนื้อหาสาระของโลก เขา

นี้ก็เหมือนกัน ถ้าใจมันตั้งขึ้นมา มันเป็นสัมมาสมาธิ มันตั้งมั่นขึ้นมา มันเหมือนกับจิตเป็น ผู้ใหญ่ขึ้นมา มันเป็นผู้ใหญ่ขึ้นมา มันจะเห็นอาการของใจว่าไปเกาะเกี่ยวสิ่งใด เกาะเกี่ยวกับใน วิภูวนะ วิภูวนะคือการเกิดของภพชาติในหัวใจ ภพชาติเกิดเพราะใจนี้แผ่ออกไปรับรู้สิ่งต่างๆ แล้วก็ ยึดสิ่งนั้น มันยึดสิ่งนั้นเพราะไม่รู้ มันถึงเป็นไป ยึดแล้วเป็นไปตามธรรมชาติของเขา การทำงาน ของเขา งานของธาตุขันธ์เป็นแบบนั้น แล้วก็เลสมันก็อาศัยสิ่งนั้นเป็นความยึดมั่นถือมั่น โดย ธรรมชาติของใจเป็นอย่างนี้

แล้วเราทำใจของเราให้เจริญขึ้นมาเป็นผู้ใหญ่ขึ้นมา จับสิ่งที่เขาเคยใช้เคยสอยอยู่นั้นแหละ จับสิ่งที่เกิดขึ้นมาเป็นปกติธรรมดาของหัวใจที่มันเคยออกไปหาเหยื่ออยู่อย่างนั้น แล้วจับแล้ว ย้อนกลับเข้ามา จับแล้วตั้งไว้แล้วย้อนกลับ จะจับได้ต้องมีความสงบของใจเป็นพื้นฐาน สัมมาสมาธิควรแก่การงาน

การปั้น โอง บั้น ไห เขาต้องย่ำดินจนดินมันควรแก่การงาน เขาถึงจะปั้น โอง บั้น ไห ขึ้นมาได้ นี่เราจะแก้ทุกข์ในหัวใจ เราต้องปั้นใจของเราขึ้นมาให้ควรแก่การงาน สิ่งที่ควรแก่การงาน กิ่งก้านสาขาของต้นไม้ กิ่งก้านสาขาของใจนั้นมันเป็นเงา เป็นสิ่งที่ใจนี้ไปจับต้องแล้วมันถึงเป็น สร้างเป็นอารมณ์ขึ้นมา

ถ้าใจเราสงบเข้ามา สงบเข้ามา มันจะเห็นสิ่งนี้เป็นเงา ถ้าเห็นสิ่งนี้เป็นเงา ความสงบของมันก็เป็นผู้ใหญ่ขึ้นมา นี่ใจมันเป็นผู้ใหญ่ขึ้นมาอย่างนี้แล้วมันถึงจะจับต้องสิ่งนี้ จับต้องสิ่งนี้ได้ นั่นก็เป็นการ ได้งาน ถ้าได้งานมันก็เป็นการฝึกฝนปัญญา เป็นงานของเรา

งานในการภาวนามยปัญญา กับงานของโลกมันต่างกัน งานของโลกเขา เหมือนแม่กระทิง ผู้ที่บริหาร ผู้ที่บริหารก็ใช้สมองใช้สติแล้วตัดสินใจออกไป เป็นการทำงานของสมองไป แต่การภาวนามยปัญหานี้เป็นงานของใจ งานของใจไม่ใช่งานของสมอง งานของสมองนี้มันเป็นสัญญา มันเป็นข้อมูลเดิม สิ่งที่เป็นข้อมูลเดิมนั้นเป็นสัญญาทั้งหมด สิ่งที่เป็นสัญญานี้มันถึงเข้าไปทำให้ การประพฤติปฏิบัติของเราเป็นความคาดหมายด้วยข้อมูลเดิม

ข้อมูลเดิมนี่เราเอาขึ้นมาเป็นจุดเป็นประกายแล้วเราใช้เข้าไป จะว่าใช้ไม่ได้เลยมันก็จะใช้ได้ตอนที่ปัญญาไม่ก้าวเดิน ปัญญาไม่ก้าวเดิน เราจะอาศัยสิ่งนี้เป็นสิ่งที่ว่าเราจุดประกาย จุดเป็นจุดประเด่นขึ้นมาให้ประเด่นมันเกิดขึ้นมา จับประเด็นนั้นได้แล้วสาวเข้าไป การสาวเข้าไป นั่นนะ ฝึกฝนการงาน

งานของใจเป็นงานใคร่ครวญของใจ สิ่งทำงานของใจ เห็นไหม จันท์มันจะหมุนไปขนาด ไหนมันจะเป็นไป สังขารปรุงแต่งขึ้นมา ปรุงแต่งเป็นธรรม เมื่อมีสัมมาสมาธิแล้วสังขารจะปรุงแต่งเป็นธรรม แยกแยะเป็นธรรม การใคร่ครวญด้วยธรรม ด้วยธรรมนั้นเป็นงานของใจ งานของใจเป็นการแยกแยะ แยกแยะไม่ให้ใจนี้ไปเกาะเกี่ยวกับกิ่งก้านสาขาของอารมณ์นั้น

สิ่งที่เป็นอารมณ์นั้น กิ่งก้านสาขาของใจนั้นไปเกาะเกี่ยวแล้วก็ไปยึดมั่นถือมั่นกับโลกเขา ยึดมั่นถือมั่นกับสิ่งที่ว่าเป็นเรื่องของโลก โลกนี้เป็นอย่างนั้นเป็น มันเจริญแล้วเสื่อมโดยธรรมชาติของเขา ถ้าไม่มีสิ่งนั้นมาเป็นเครื่องผูกพัน มันก็ยึดตัวเอง ยึดความคิดของตัวเอง ยึดโลกภายใน

“โลกนอก โลกใน” โลกนอกคือหมู่สัตว์ สัตว์ทั้งหลายนี้เป็น โลก โลกวิภูวนนี้เป็น โลกวิภูวนในเรื่องหมู่สัตว์ แล้วโลกของเราละ โลกของเราคือโลกในตัวของเรา ความคิดของเรา ถ้าไม่มีสิ่งใดๆ เป็นเหยื่อ มันก็เอาความคิดของตัวเองนั้นเป็นเหยื่อ สิ่งที่เป็นเหยื่อนั้นมันก็เกาะเกี่ยวออกไป

นั่นนะ ภาวนามยปัญญาเกิดจากการแยกแยะใคร่ครวญสิ่งนี้ ใคร่ครวญสิ่งที่มันเกาะเกี่ยวกับความเห็นของใจที่มันยึดมั่นถือมั่น มันเข้าใจว่าเป็นอาหาร สิ่งที่เข้าใจว่าเป็นอาหารก็ต้องเข้าใจว่าสิ่งนั้นเป็นคุณ ถ้าเข้าใจว่าสิ่งนั้นเป็นคุณมันก็เสวยอารมณ์โดยธรรมชาติของมัน แล้วก็อยู่อย่างนั้น แล้วก็เอาไฟมาเผาผลาญ โดยความแก้ไขใจของตัวเองไม่เป็น ปลดเปลื้องหัวใจของตัวเองไม่เป็น มันไม่มีความปลดเปลื้อง ไม่มีความแก้ไข นั้นมันไม่ใช้งาน มันก็เป็นการก้าวเดินไปตามกระแสของโลกเขา ตามแต่กระแสของโลกภายนอก

“โลกนอก โลกใน”

“โลกนอก” ก็คือการสื่อความหมายเกี่ยวกับเรื่องโลกภายนอก

“โลกใน” ก็ความคิดของตัวเอง

ความคิดของตัวเองมันเผาผลาญมาขนาดไหน มันเผาผลาญใจให้เราร้อน แล้วมันก็ให้ความทุกข์ไปในหัวใจตลอด แยกแยะสิ่งนี้ แยกแยะออกไปตลอด มันเป็นปัญญาของมันขึ้นมา แยกแยะได้ จับต้องได้

คนเป็นผู้ใหญ่ไม่ใช่เด็ก เด็กจะจับต้องสิ่งใดก็แล้วแต่มันเป็นของเล่น มันทำเป็นการเล่นไปหมด สิ่งที่เล่นนั้นคืออารมณ์เคยใจ สิ่งที่เคยใจมันก็เสวยอารมณ์ไปตลอด แต่ผู้ใหญ่ขึ้นมาเห็นสิ่งนั้นเป็นกิจการเป็นงานเป็นการขึ้นมา จับต้องสิ่งนี้ได้ นี่ภาวนาขึ้นมา มันจะเป็นอย่างนี้

คนภาวนาเป็น เป็นเพราะจับต้องสติปัญญา ๔ ได้ จับต้องธาตุ ๔ และขันธ ๕ ในการนี้เป็น ที่จิตในหัวใจนี้มันแผ่กิ่งก้านสาขาออกมายึดสิ่งนี้เป็นที่ใคร่ครวญ สิ่งนี้เป็นเหยื่อของโลกไป นั่นนะ ย้อนกลับเข้ามาจับต้องสิ่งนี้แล้วแยกแยะออกไป

พยายามฝึกฝน สิ่งใดเกิดขึ้นต้องพยายามกระทบกับใจแล้วต้องสังเกต แล้วจับสิ่งนั้นได้ สิ่ง ที่กระทบกับใจแล้วมันมีอารมณ์ติดติด นั่นนะ สิ่งนั้นยิ่งดีมาก อะไรติดติดแยกออกไป มันมีคุณค่า ตรงไหน ความเป็นไปนั้นเป็นไปโดยธรรมชาติของเขา เป็นธรรมชาติของเขาแล้วเราให้ผลเป็น อะไร?

ให้ผลเป็นอนิจจังทั้งหมด ให้ผลเป็นความให้ค่าชั่วคราวทั้งหมด แล้วสิ่งที่ตกผลึกในหัวใจ นั้นคืออะไร? ก็คือการยึดมั่นถือมั่น ถึงการปล่อยวางก็ปล่อยวางเพราะรับรู้ว่าจะปล่อยวาง มันปล่อยวาง เพราะว่ามันเข้าใจตามสภาวะ พอสภาวะเข้าใจรอบหนึ่ง ความรอบหนึ่งของความเข้าใจใน สภาวะนั้นมันปล่อยวาง นี่มันถึงต้องทำบ่อยครั้งเข้า บ่อยครั้ง การซ้ำซาก การคาด การหมาย

การทำนา คนเรามีนา ปีนี้ก็ทำนาที่นี้ ปีต่อไปก็ทำนาที่เดิมของตัวเอง ไม่ได้ทำนาเปลี่ยนที่ เลย นี่ก็เหมือนกันงานการเลาะหัวใจที่มันออกไปเกี่ยวกับกิ่งก้านสาขาของใจ เราก็ต้องทำซ้ำลงไป ตรงนั้น สิ่งที่ทำซ้ำของมันนั่นคือวิปัสสนาบ่อยครั้งเข้า บ่อยครั้งเข้า จะไม่ทิ้งสิ่งนั้น จนกว่ามันจะ ทรงตัวมันจะเต็มทีของมัน จนมันจับต้องสิ่งใดไม่ได้ มันปล่อยวาง มันเว้งว้างจนจับต้องสิ่งใด ไม่ได้ จนถึงจุดหนึ่งนะ จุดที่มันถึงที่แล้วมันต้องทำลายกัน สิ่งที่ทำลายกัน ทำลายกิ่งก้านสาขา ทำลายหัวใจแล้วทำไมสิ่งที่ยังทำลายมันยังมีคุณงามความดีกับใจ

นี่ก็เหมือนกัน พอทำลายกิ่งก้านสาขาออกไป พอมันทำลายแล้วยังพอทำลายมันขาด ออกไป มันขาดออกไปจากใจ ต้นไม้กับกิ่งก้านสาขาของต้นไม้แยกออกจากกัน แยกออกจากกัน ด้วยอำนาจของภาวนามยปัญญา อำนาจของธรรม มรรคสามัคคี มรรคสมุจเฉทปหาน ประหารสิ่ง นี้ขาดออกไป ทุกข์เป็นทุกข์ จิตเป็นจิต แยกออกจากกัน

ความแยกออกจากกันชั่วคราว ชั่วคราว แยกออกจากกันด้วยความจริงเป็นของจริง ไม่ใช่ ของชั่วคราว เป็นอรูปธรรมออกจากกันด้วยธรรม ออกกันโดยที่ว่าจะกลับมาสืบทอดกันอีกไม่ได้ เลย แต่มันแยกออกไปชั่วคราว ชั่วคราวหมายถึงว่ามันแยกแล้วมันกลับมาทำงานร่วมกันได้

สิ่งที่หลุดออกไปนั่นคือกิเลส กิเลสนี้โค่นตัดออกไปโดยธรรมชาติ โดยจะไม่มีการฟื้นขึ้นมาอีกเลย สมมุจเฉทปหานตายแล้วไม่ฟื้นอีก แต่แยกแล้วกลับมารับรู้อารมณ์อีกเพราะว่ามันเป็นสิ่งที่ว่าขั้นนั้นมันสะอาดขึ้นมา กิ่งไม้กับใบไม้นั้นมันขาด อำนาจของธรรมชาติ ไม่ใช่ขาดสูญ มันมันก็ปล่อยวางด้วยความรู้สึกตามความเป็นจริง สิ่งนี้เป็นประโยชน์กับเรา นั่นนะ ใจมันหย่อนเข้ามา

เราจะเห็นใจของเรา ทุกข์เกิดที่ใจ เราต้องทำลายหัวใจของเราให้ได้ นี่เราทำลายกิ่งก้านสาขาของใจ แล้วใจมันก็หดน้เข้าเข้าไป หดน้เข้าเข้าไป อยู่ในใกล้ตัวมันเองเข้าไป เราก็ต้องเข้าไป จากกิ่งก้านสาขาที่ต้องเป็นกิ่งที่ใหญ่ขึ้นไป สิ่งที่ยิ่งใหญ่ขึ้นไป แขนงที่ใหญ่ขึ้นไป เรามันต้องใช้กำลังมากขึ้น

สิ่งที่กำลังมากขึ้น แต่เพราะเราทำงานเป็น แต่เพราะเราเริ่มต้นจากทำงานเป็น คนว่ายน้ำ คนหัดขับรถ ถ้าเขาไม่เป็นรถ เขาจะหัดไม่ได้เลย แล้วพอมันเป็นขึ้นมาแล้ว มันจะไม่ลืมสิ่งนั้นเลย คนว่ายน้ำเป็นแล้วตกน้ำเมื่อไรก็จะว่ายน้ำได้ตลอดไป เพราะมันเป็นธรรมชาติของการว่ายน้ำเป็น คนว่ายน้ำไม่เป็น เริ่มต้นของเราขึ้นมาเราว่ายน้ำของเราไม่เป็น เราว่ายน้ำไม่เป็งานมันถึงได้เป็งาน ทุกข์ยากมาก พอเราว่ายน้ำเป็น เรายกขึ้นจนเป็นผู้ใหญ่ขึ้นมา แล้วเราว่ายน้ำเป็น

เราวิปัสสนาจนแตกกิ่งก้านสาขาของใจ หลุดออกไปจากใจ นั่นเป็อำนาจของธรรม นี่อำนาจของธรรมเกิดขึ้นมา ธรรมของเราเป็นผลงานของเรา ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ธรรมของครูบาอาจารย์เป็นธรรมของท่าน ท่านเป็นคนแสวงหา ท่านพยายามรักษาขึ้นมา

ยกขึ้น ปั้นขึ้น ยกขึ้นจากหัวใจของเรา จากหัวใจของเราที่มันออกไปเป็นโลกียะ เป็นโลก เป็นสิ่งที่เป็โลก ให้เป็โลกุตระให้มันเป็ธรรม สิ่งที่เป็นธรรมอยู่ที่การตัดแปลง ถ้าตัดแปลง พลิกจากชั่วก็เป็ดี พลิกจากดีและชั่วก็เป็ใจล้วนๆ ทั้งออกจากดีและชั่วไป เป็การพลิก แต่การพลิกนี้มันต้องเห็นโทษ ถ้ามันเห็นโทษมันถึงจะปล่อยวางกัน ถ้าไม่เห็นโทษมันจะไม่ปล่อยวางสิ่งนั้น

เพราะจิตได้สำนึก แก่นของกิเลส กิเลสติดมากับใจ มันเหมือนกับเป็ธรรมชาติ สิ่งที่ว่าเป็ธรรมชาติรับรู้กันอยู่อย่างนั้น สิ่งที่เป็นธรรมชาติ ธาตุขั้น ความคิดกับมนุษย์เป็สิ่งที่ว่าเป็ธรรมชาติที่มันเกิดดับในร่างกายของมนุษย์นี้เป็ธรรมชาติ สิ่งนี้เป็ธรรมชาติ แต่สิ่งที่เป็ธรรมชาตินี้มันก็ให้ผลเป็ความทุกข์ความยาก

แต่ธรรม ธรรมก็เป็นธรรม ธรรมะ ธรรมชาติอันหนึ่ง สิ่งที่มีอยู่

แต่หัวใจที่ทรงธรรมมันเหนือธรรมชาติ มันรับรู้สิ่งต่างๆ แล้วมันปล่อยวางสิ่งต่างๆ ไว้

ธรรมชาติคือการทำลาย การทำลายหัวใจแล้วมันมีใจ โดยที่ไม่ต้องมีชื่อ ธรรมดาเราเรียกชื่อ ว่า “ใจ” เรียกว่า “ใจ” แล้วใจนี่คือความรู้สึกของเรา อยู่ในหัวใจของเราแล้วมันก็คิดออกมาเป็น อารมณ์สิ่งต่างๆ ถ้าเราทำลายเข้าไป มันทำลายมันจนไม่มี จับต้องสิ่งใดๆ ไม่ได้

มันถึงเข้าไปถึงว่า “ดับ” สิ่งที่เป็นเป้าหมายของทุกข์มันเข้าไปถึงไม่ได้ ถ้าทุกข์มันไม่มี เป้าหมายที่จะวางสิ่งที่ภาชนะรองรับมัน แล้วมันจะเกิดได้อย่างไร? มันเกิดทุกข์ขึ้นมาเพราะทุกข์ เกิดที่ใจ เพราะใจนี้เป็นภาชนะ ใจนี้รับรองสิ่งนี้ไว้ รับรองสิ่งนี้ไว้ แล้วสิ่งนั้นก็ตกผลึกลงที่ใจ ใจ นั้นก็มีความเร้าร้อนตลอดไป

แล้วสิ่งนี้มันสืบอยู่ในหัวใจของเรา อยู่ในร่างกายนี้ สิ่งนี้มันอยู่ในส่วนลึกของเรา เรา พยายามจะเข้าไปพบสิ่งนี้ได้ เราต้องตัดรอนตัดร่นเข้าไปเพื่อจะเข้าสิ่งนี้ กิ่งก้านสาขาเราตัดแล้ว มันก็ต้องเข้าไปสิ่งทีเหนือกว่า สิ่งทีเหนือกว่าในหัวใจ มันปิดบังต้นลำต้นของมันไว้ เราจะเข้าไป ทำลายลำต้นนั้น ทำลายหัวใจนั้น เราต้องพยายามยกขึ้น พยายามสาวขึ้นไป เราถึงต้องทำงาน

ใจนี้ย้อนกลับตลอด สิ่งทีทวนกระแส เรื่องของโลก เรื่องของความทุกข์ คือไปตามกระแส ของโลก เราคิดโดยธรรมชาติ สิ่งทีถูกต้อง ถูกศีลธรรม ถูกจริยธรรม ถูกกฎหมาย ไม่ผิดเลย ถ้าเรา คิดตามประสาโลก นั่นคือโลก เห็นไหม ส่งออก หมุนออกไปตามกระแสของโลกเขา มันอยู่ใน โลกเขา คุณงามความดีของโลกเขาเป็นคุณงามความดีอย่างหยาบๆ มันไม่มีความผิดหรือ ไม่ผิด ถ้าเราทำคุณงามทำความถูกต้องในโลกไม่มีความผิด

แต่ถ้าเป็นการปฏิบัติธรรม...ผิด ผิดเพราะการส่งออก สิ่งทีส่งออกมันเป็นสิ่งทีว่าเคลื่อน จากเป้าหมายออกมา เคลื่อนจากจุดทีว่าทุกข์เกิดที่ใจ ทุกข์เกิดที่ใจ ทุกข์ต้องดับที่ใจ มันต้องทวน กระแสเข้าไป

กระแสของโลกคือหมุนออกไป งานของโลกถือว่าทำงานแล้วเป็นประโยชน์ต่อโลก สิ่ง ต่างๆ นั้นเป็นคุณงามความดี เรว่ามันเป็นความผิดได้อย่างไร...ไม่ผิด มันเป็นความเห็นของโลก ไม่ผิด แต่ในเมื่อเราไม่ต้องการสิ่งนั้น ถ้าเราไม่ต้องการสิ่งนั้น เราจะต้องการสิ่งทีเหนือกว่า สิ่งนั้น

ผิดเฉพาะในการที่ว่าเราจะประพฤติปฏิบัติ ในการจะย้อนกลับมาหาใจ ถ้ามันผิดขึ้นมา เราถึงต้อง
 ทำความสงบของใจเหมือนกัน

เรามีคำบริกรรมของมัน จิตมันจะสงบตัวเข้ามา จิตสงบตัวเข้ามา มีกำลังมีอำนาจยับยั้ง ถ้า
 มีพลังมีอำนาจยับยั้งขึ้นมา มันจะทวนกระแสของมันเข้ามาได้ ทวนกระแสเข้าไปหาใจ ถ้าทวน
 กระแสเข้าไปหาใจได้ ย้อนกลับตลอด นี่คือการทวนกระแส

การทวนกระแสของโลก ธรรมะนี้จะทวนกระแสตลอด ทวนกระแสของโลกด้วย ทวน
 กระแสของความคิดของเราด้วย ความคิดของเรา เราจะคาดหมายธรรมะไว้ ทุกคนจะคาดหมาย
 นิพพานจะเป็นอย่างนั้น ขั้นตอนของธรรมจะเป็นอย่างนั้น ความคาดหมาย แต่ไปเจอความ
 จริงแล้วจะอธิบายให้เหมือนสิ่งนั้นยากมาก จะอธิบายสิ่งนั้นไม่ได้เลย พูดได้แต่เพียงแค่
 เปรียบเทียบ เปรียบเทียบออกมา

ครูบาอาจารย์ของเราผ่านพ้น ผ่านพ้นกิเลสขึ้นไป ต้องเป็นผู้ที่รู้จริง สิ่งที่อยู่จริงถึงสอนกัน
 ได้มาถึงเป็นสมบัติของเรา จนถึงกับยื่นจากมือของครูบาอาจารย์ จะยื่นผ่านมือของเรา มือของเรา
 รับธรรมอันนี้ไว้ได้ ถ้าเรารับธรรมอันนี้ไว้ได้มันก็เป็นคุณสมบัติของเรา

ธรรมของเรา ธรรมของเราที่เราสร้างสมขึ้นมาจากหัวใจของเรา เราสร้างสมขึ้นมา อำนาจ
 ของความคิดดี การไฝ่ดี ความดำริชอบ ความเพียรชอบ การงานชอบ มันเป็นความชอบเป็นความดี
 งามทั้งหมด สิ่งที่เป็นความดีงามนี้เป็นมรรค เป็นมรรคโค เป็นทาง สิ่งที่เป็นทาง สิ่งที่ดีงาม สิ่ง
 เป็นคุณงามความดียังเป็นทางเข้าไป

ทางเข้าไปถึงจนถึงว่าจับต้องหัวใจได้ จับต้องหัวใจได้นั้นมันเป็นการงานในการวิปัสสนา
 การทำวิปัสสนาเกิดขึ้นในการใคร่ครวญให้เห็นโทษของการยึดมั่นถือมั่นในธาตุ ๔ ธาตุ ๔ กับ
 หัวใจ ธาตุ ๔ กับชั้นธรรมาสนะในหัวใจมันยึดมั่นถือมั่นกัน มันยึดมั่นถือมั่นกันมันยังเป็นการ
 งาน

เราตรุ่น เราเห็นโทษของสิ่งที่เป็นหยาบๆ สิ่งที่มีเป็นโทษอันยังกลางอยู่ในหัวใจ เรา
 ต้องเห็นโทษของมันเหมือนกัน ถ้าเราเห็นโทษ เห็นไหม เราสอนใจของเรา ให้ใจของเราเห็นโทษ
 สิ่งนี้ ให้มันปล่อยวางสิ่งนี้ ปล่อยวางไว้ตามความเป็นจริง จะปล่อยวางได้ กิเลสมันไม่ยอมให้

ปล่อยาง กิเลสมันเป็นฝ่ายยึดมั่นถือมั่น เป็นฝ่ายดึงดูด มันไม่ยึด มันไม่ปล่อยาง นี่เป็นการต่อสู้กัน เป็นการลองกำลังกันตรงนี้ ตรงที่การปล่อยางได้ กับความยึดถือของใจ

ใจมันยึดถือมันก็เห็นว่าเป็นคุณประโยชน์ของมัน แล้วมันเป็นการสิ่งที่มีอำนาจบังคับบัญชาได้ เราเคยเป็นเหยื่ออย่างนี้มาตลอด เราเคยอยู่ในอำนาจของเขามาตลอด แล้วเราจะฝืนออกไป ถ้าเอาเราไปฝืน เราก็ฝืนไม่ได้ เพราะเราไม่รู้ เราไม่รู้เอาอะไรไปฝืน แต่เพราะเราปฏิบัติธรรม เราสร้างธรรมขึ้นมา ธรรมของผู้ที่ประพฤติปฏิบัติ ธรรมของผู้ที่สร้างผลงานของใจขึ้นมา

ถ้าสร้างผลงานของใจขึ้นมา อันนั้นเป็นธรรม อำนาจของธรรมอันนี้จะไปฟาดฟันกับกิเลส ไปฟาดฟันกับความยึดมั่นถือมั่นให้ปล่อยาง สิ่งที่ยึดมั่นถือมั่นเพราะกิเลส เพราะความไม่เข้าใจ สิ่งนี้เป็นธรรมชาติในหัวใจที่เกิดดับ สิ่งที่เป็นธรรมขึ้นมาให้เห็นโทษของมัน แล้วปล่อยางออกมา ปล่อยางออกมา

สิ่งที่เห็นโทษ เห็นโทษบ่อยครั้งเข้าก็ปล่อยางบ่อยครั้งเข้า ปล่อยางจนชำนาญ จนรู้ว่าสิ่งนี้เป็นโทษ ปล่อยางจนชำนาญแล้วเราก็ซื่อตรงนั้น เราไม่ก้าวเดินต่อไป เราไม่เปลี่ยนที่เปลี่ยนตำแหน่ง เปลี่ยนตำแหน่ง เปลี่ยนตำแหน่งให้ออกมาเป็น โลก

ถ้าออกมาเป็น โลก ถ้าเข้าไปเป็นธรรม

เราพยายามย้อนกลับเข้าไปทำ

จะละเอียดรอบคอบ จะละเอียดลึกซึ้งขนาดไหนมันเป็นงานของเรา เราต้องทำ เราทำสิ่งนี้ตลอดไปจนถึงที่สุดแล้วอำนาจของธรรม มรรคอรียสังขัง ความจริง ความชอบ ความเห็นชอบ ความเพียรชอบ สิ่งที่เป็นความชอบนี้เป็นมัชฌิมาปฏิปทา

สิ่งที่เป็นมัชฌิมาปฏิปทาธรรมตัวกันแล้วความเห็นชอบอันนั้นเป็นมรรค มรรคโค มรรคสามัคคีทำลายกิเลส ทำลายความยึดมั่นถือมั่น เห็นโทษนั้นมันปล่อยาง โทษนั้นหลุดออกไปจากใจโดยความเป็นจริง สิ่งที่โทษนั้นหลุดออกไปจากความเป็นจริง

สิ่งที่ว่ามันเป็นขั้นมันก็มีอยู่โดยธรรมชาติของเขา ธาตุ ๔ ขั้น ๕ ก็เป็นอันแก่นั่นละ แต่มันไม่เหมือนของเดิม ของเดิมนั้นมันเป็นความสกปรกโสภณ เป็นความยึดมั่นถือมั่นโดยที่เราไม่เข้าใจ แต่สิ่งนี้เป็นการเราปล่อยางขึ้นมาเป็นขั้นเป็นตอนขึ้นมา เรายังเห็นคุณประโยชน์ เห็นการ

เกิดมาเป็นมนุษย์สมบัติ เห็นการประพฤติปฏิบัตินี้เป็นคุณของเรา สิ่งที่เป็นคุณของเรา เรามีความเป็นคุณมาก เราทำคุณงามความดีของเรามาก เราถึงเห็นผลงานสิ่งนี้ สิ่งนี้ไม่ใช่เป็นสิ่งที่สกปรก โสมมเหมือนเดิม

มันสะอาดบริสุทธิ์ขึ้นมาด้วยการภาวนาของเราขึ้นมาเป็นชั้นเป็นตอนขึ้นมา เห็นคุณค่า เห็นคุณค่ามันก็ต้องรีบเร่งขวนขวาย สิ่งที่จะรีบเร่งขวนขวาย จะไม่นอนจมอยู่กับความสุข จะไม่นอนจมอยู่กับความเว้งว่างของใจ ใจจะเว้งว่างจะมีความสุขขนาดไหน นั่นเป็นผลงานในการเรา ปล่อย ปล่อยธาตุ ปล่อยขันธมาเป็นชั้น เป็นชั้น

แต่สิ่งที่เป็นความปกปิดหัวใจ กามราคะ-ปฏิฆะนี่เป็นการปกปิดหัวใจไว้อย่างรุนแรง มันจะปกปิดใจไว้ เราจะทำลายหัวใจ ทำลายสิ่งที่เป็นสิ่งที่รองรับทุกข์ ทุกข์เกิดที่ใจ ต้องทำลายหัวใจเพื่อจะไม่ให้เป็นที่รองรับทุกข์ได้ แต่สิ่งที่ปกปิด ขันธอันละเอียดนี้ปกปิดมาก ขันธอย่างหยาบๆ เราละกันเป็นชั้นเป็นตอนขึ้นมา แต่ขันธอย่างละเอียดมันติดแน่นมาก

สิ่งที่ติดแน่นมาก ความเป็นติดแน่นของมัน เพราะรสชาติของมันดูดดื่มใจมาก ใจติดรสชาติอย่างนี้โลกถึงออกมาเป็นโลกได้ตลอดมาเพราะสิ่งนี้ สิ่งนี้มีการสัมผัสสัมพันธ์กัน โลกถึงได้เจริญงอกงามขึ้นมาเป็นโลกที่ทุกขร้อนอยู่ที่นี่ ทุกขร้อนเพราะความไม่เข้าใจ สิ่งที่ไม่เข้าใจ มันทำความเห็นของความเห็นผิด ความเห็นผิดเขาว่าคุณค่าของมันจะเกิดตรงนั้น

แต่การปล่อยวาง คนเรานะมีความชุ่มไปด้วยสิ่งที่เป็นภาระรุงรัง มันจะมีความสว่างามไปไหน คนเราชำระล้างร่างกายสะอาด สิ่งที่เป็นความสะอาดบริสุทธิ์ของร่างกาย ไม่มีสิ่งใดสกปรก โสมมมาติดข้องร่างกายนั้น ถึงจะเป็นผู้ที่สะอาดดี ถึงจะเป็นผู้ที่มีคุณงามความดี ถึงจะเป็นคนสว่างาม

ความสว่างามของใจมันต้องหลุดพ้นออกไปจากกามราคะมันถึงจะสว่างาม แต่สิ่งที่เป็นความพะรุงพะรังออกมานี้มันเป็นความเคยใจ ใจมันเคยกับสิ่งนี้ มันปลดเปลื้องสิ่งนี้ไม่ได้ แล้วมันจะไม่เห็นสิ่งนี้ สิ่งนี้ถ้ามันไม่เห็นนี้ มันจะปกคลุมใจอยู่ แต่ถ้าเห็นขึ้นมาแล้วมันจะมีความรุนแรงมาก สิ่งที่รุนแรง นี้มันหลบ กิเลสมันฉลาดขนาดนั้น มันสิ่งที่เป็นสมบัติเป็นวัตถุอันใหญ่ มหาศาลเลยที่ว่าโลกนี้ติดกันอยู่ มันอยู่ในหัวใจของเรา มันสามารถทำให้ว่าเว้งว่าง ทำให้ว่างในหัวใจได้

หัวใจนี้จะว่างจะไม่เห็นสิ่งนี้เลย เพราะมันเป็นนามธรรม สิ่งที่เป็นนามธรรม โทษจะมีมาก ขนาดไหนมันก็เป็นนามธรรมอยู่กับหัวใจของเรา อยู่กับหัวใจของเรา มันถึงอาศัยหัวใจของเรา แล้วอาศัยทำให้ผู้ที่ประพฤติปฏิบัตินี้ได้ไขว้เขว ได้หลงทางไป ได้หลงทางไม่เห็นสัจจะ ไม่เห็นงานของตัวเอง ถ้าไม่เห็นงานของตัวเอง ความเจริญงอกงามของใจดวงนั้นจะเข้าไปถึงใจ มันจะเข้าถึงไม่ได้ เพราะทางนั้นปิดตัน ทางนี้ปิดตันไปด้วยกามราคะ กามราคะปิดไม่ให้หัวใจของเราให้เห็นหนทางเข้าไปเลย

แล้วมันถึงให้เห็นแต่ความสงบ ให้เห็นแต่ความเว้งว่าง ใจจะมีความสุขอยู่อย่างนั้น มันมีความสุขอยู่อย่างนั้น มันต้องพยายามค้นคว้า อานาจาสนาของคนอยู่ตรงนี้ อานาจาสนาของผู้ที่ประพฤติปฏิบัติจะอยู่ตรงนี้ ตรงที่ว่าเข้าใจจะเริ่มต้นจับต้องได้ไหม ถ้าเริ่มต้น พยายามค้นคว้าหาสิ่งต่างๆ หากิเลสให้ได้ จับต้องสิ่งกิเลสได้มันก็เป็นงานของเราขึ้นมา

เหมือนกับการหางานทำ ถ้าเราเป็นคนตกงาน เราไม่มีงานทำ เราจะไม่มีปัจจัยเครื่องอยู่อาศัยเพราะเราไม่มีงานทำ แต่ถ้าเรามีงานทำขึ้นมา งานนั้นจะเป็นเครื่องที่ว่าเราจะให้มีปัจจัย ๔ ขึ้นมานั้นคือเป็นงานของโลกนะ ยังต้องมีงานทำ

แล้วหัวใจมันเว้งว่าง มันทรงตัวของมันเอง มันเว้งว่างสิ เพราะมันปล่อยวางสิ่งต่างๆ เข้ามา มันถึงเว้งว่าง เพราะมันมีความสุขมันก็เว้งว่างของมัน แต่มันจับต้องสิ่งที่เป็นความได้ความเว้งว่างนั้นไม่ได้ ได้เว้งว่างนั้นไม่ได้ เพราะมันไม่ใส่ใจ

มันถึงต้องมีสติสัมปชัญญะมาก สติสัมปชัญญะพยายามสร้างขึ้นมา สร้างสติ สร้างมหาสติ ขึ้นมาเพื่อย้อนกลับเข้ามา จับสิ่งที่เป็นความรุงรัง เป็นความพะรุงพะรังของใจนั้น สิ่งนี้เกาะเกี่ยวอยู่กับใจ สิ่งนี้ปกปิดใจไว้ให้อยู่ในอำนาจของเขา ถ้ามันย้อนกลับเข้ามาได้มันจับต้องสิ่งนี้ได้ นี้อสุภะ-อสุภังจะเกิด เกิดตรงนี้

เราเข้าใจว่าเราปล่อย ปล่อยกาย ปล่อยกายเข้ามาแล้วกายจะไม่มี ผู้ที่ปฏิบัติจะเป็นอย่างนั้น เพราะความเป็นจริงอย่างหนึ่ง การศึกษาธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าอย่างหนึ่ง การที่ครูบาอาจารย์เทศน์นั้นก็เป็นสมบัติของท่านอย่างหนึ่ง เป็นสมบัติเยี่ยมหมดเลย แม้จะส่งจากใจดวงหนึ่งนะ ส่งจากใจที่ประพฤติปฏิบัติเป็นประสบการณ์ตรงของใจดวงนั้น ให้กับใจดวงหนึ่งที่กำลังก้าวเดินอยู่ มันก็ยังมีคามคาตหมาย เพราะกิเลสมันอยู่ในใจ

กิเลสนี้มันถึงแก่นของกิเลสจริงๆ มันเป็นแก่นที่มันพลิกแพลงอยู่ในหัวใจของเรา ให้หัวใจนี้ก้าวเดินไปทางผิดพลาดตลอดเวลา สิ่งผิดพลาดมันถึงไม่ประสบผลสำเร็จ เราถึงต้องพยายามพยายามย้อนกลับทวนกระแสตลอด ทวนกระแสเข้าไป สิ่งนี้ต้องจับต้องได้ มันจะลึกลับซับซ้อนขนาดไหนมันก็อยู่ในหัวใจของเรา อยู่ในหัวใจ อยู่ในสิ่งที่ว่ามันเป็นเครื่องประดับของใจ

แต่มันเป็นเครื่องประดับของใจที่ให้เกาะเกี่ยวไปกับโลก ให้เกาะเกี่ยวไปสิ่งที่เป็นเป็นกามภพ สิ่งที่เป็นกามภพ สิ่งที่เหมาะสมเวียนออกไป นี่ใจย้อนกลับเข้ามาด้วยสติสัมปชัญญะ ต้องจับต้องสิ่งนี้ได้ ถ้าจับต้องสิ่งนี้ได้เห็นคุณค่าของการจับต้องสิ่งนี้ นั่นนะ เป็นอสุภะ

สิ่งที่เป็นอสุภะต้องพยายามพิจารณาออกไป พิจารณาใคร่ครวญออกไปเป็นอสุภะบ้างเป็นอสุภะบ้างแล้วแต่อำนาจของธรรม เราจะไปกะเกณฑ์ไม่ได้ ถ้าอำนาจของธรรม สมาธิคงที่ สมาธิมีความพอดีอยู่ สิ่งนี้จะเกิดขึ้นสมควรให้เราไว้ได้วิปัสสนา ถ้าสมาธิเราไม่พอ สมาธิเราใคร่ครวญอยู่ อำนาจ อารมณ์ของใจ ปกติของใจอารมณ์เรามันก็แปรปรวนตลอดเวลา สมาธิก็เหมือนกัน มันจะไม่คงที่ตลอดไปหรอก มันเจริญบ้างเสื่อมบ้างโดยธรรมชาติของเขา

ถ้าสมาธินี้เจริญขึ้นมา สมาธิแก่เกินไปก็ภาพนั้นชัดเจน ภาพนั้นคงที่ ภาพนั้นสิ่งที่ว่าวิปัสสนาไม่ก้าวเดิน ปัญญาอ่อน ถ้าสมาธิแก่กล้า สิ่งนี้ก็จะเป็นสิ่งที่สวย สว่างไสว เวียงวังอยู่อย่างนั้นเหมือนกัน มันจะสว่างไสวเพราะภาพนั้นมันจะชัดเจนมาก นั่นเพราะสมาธิมันแก่เกินไป ปัญญาไม่ก้าวเดิน

ถ้าปัญญาก้าวเดิน สิ่งนี้มันเป็นอสุภะแล้วให้มันพลัดพราก ให้มันแปรสภาพ ให้มันเป็นไตรลักษณ์ สิ่งที่เป็นไตรลักษณ์ ความเป็นไตรลักษณ์ของมัน มันแปรสภาพของมันให้เราเห็น มันจะหมุนเวียนไปตามสถานะที่ว่าอำนาจของธรรม

สิ่งที่เป็นธรรม ธรรมเท่านั้นที่ว่ามันเป็นความเป็นจริง ธรรมเท่านั้นจะลงความพอดี สิ่งที่เป็นพอดี พอดีในการเห็นของเรา นี่ฝึกฝนใจขึ้นมา สิ่งนี้เป็นกามราคะ สิ่งนี้เป็นความหมกมุ่นของใจ ใจจะหมกมุ่นกับสิ่งนี้ตลอดไป มันจะคิดสิ่งต่างๆ เพราะอะไร สิ่งนี้ถ้าสะท้อนหัวใจแล้วมันจะปล่อยวางสิ่งต่างๆ กลับมามืดตรงนี้ทันทีเลย ตรงนี้เป็นที่ติดของมัน เราถึงต้องพยายามใคร่ครวญให้หนักหนาสาหัสสาครรจ์ ความหนักหนาสาหัสสาครรจ์เพื่อใคร่ครวญสิ่งนี้ตลอดเวลา

ปล่อยวางออกไป ปล่อยวางออกไป จะปล่อยวางขนาดไหนเราก็ใคร่ครวญ เพราะตรงนี้มีมัน
 ลึกซึ้งมาก มันมีความที่ว่าเป็นชั้นเป็นตอนเข้าไปเป็นชั้นเป็นตอนเข้าไปอีก เราต้องพยายาม
 ใคร่ครวญของเรา ใคร่ครวญนะ นี่กลับมา

งานของเรา งานของเรางานสร้างสมปัญญา ปัญญา เวลาปัญญาก้าวเดินออกไปแล้ว มันถึง
 ว่ามันไม่มีสิ่งที่ไม่ใช่ขอบเขตของปัญญา ปัญหานี้พลิกแพลง แล้วปัญญาของแต่ละบุคคลก็ไม่
 เหมือนกัน ปัญญาของแต่ละบุคคลใคร่ครวญ จะเข้ากันได้บ้าง บางทีใช้นี้ตรงกัน ใช้ปัญญาเคย
 ตรงกันก็มี

สิ่งที่ตรงกัน เวลาเขาผู้ที่ประพฤติปฏิบัติออกจากป่ามาเวลาคุยธรรมกัน ศึกษาปริกษากัน
 การกระทำกัน เพราะต่างคนต่างพยายามก้าวเดินออกไปจากใจ ก้าวเดินออกไปนะ จะทำลายสิ่ง
 ที่ว่าเป็นความหมักหมมของใจ ก้าวเดินเข้าไปหาใจ มันเป็นสิ่งที่ว่าลำบากลำบากมาก

คุยกันเพื่อเป็นกำลังใจ ๑

๒. หากลอบุบายวิธีการจะเป็นอุบายเข้าไปชำระกิเลส ๑

สิ่งนี้จะเป็นประโยชน์มาก ธรรมสากจตุรา เอตมมมงคลมุตตม เป็นมงคลอย่างมากในการ
 สนทนาธรรมตามความเป็นจริงในการประพฤติปฏิบัติ เป็นมงคลกับใจดวงนั้น เพราะใจดวงนั้น
 จะปลดปล่อยสิ่งที่เป็นพญามาร มารที่ควบคุมสัตว์โลกไว้ในวัฏฏะ แล้วสิ่งนี้จะพ้นออกไปจาก
 มาร พ้นออกไปจากกามภพ ความพ้นออกไปจากกามภพ ใจดวงนี้ถึงได้ประเสริฐมาก ประเสริฐ
 นะ

ในมรรคา เครื่องดำเนิน ในทรงมรรคอยู่ มรรคที่เกิดขึ้นในหัวใจมันจะแยกแยะออกไป
 แล้วก็ย้อนกลับมาทำหน้าที่ของเรา ต้องหน้าที่ของเราคือการทำช้า ทำชาก ทำอยู่ตรงนั้น ไม่ใช่
 ปล่อยแล้วทำจับพลัดจับผลู ทำโดยสุกเอาเผากิน ถ้าสุกเอาเผากินนี้ไม่ได้ งานต่างๆ สุกเอาเผากิน
 จะไม่ได้ประโยชน์สมตามความเป็นจริงของงานนั้น

งานจะสมบูรณ์ได้เราต้องพยายามช้าอยู่ตรงนี้ นั่นนะ วิปัสสนาเข้าไป วิปัสสนานี้ถึงเวลา
 ทำเข้าไป มันออกเป็นปัญญาเข้าไป ถ้ามันกำลังไม่พอ เราถึงต้องย้อนกลับมาสมณะ สมณะคือความ
 สงบของใจ ใจต้องอาศัยกำลังงานตลอดไป

เวลาสมาธิแก่กล้าขึ้นมา มันก็ไม่สมควร ถ้าปัญญาใช้พ้นเพื่อนไป มันก็ไม่สมควร ไม่สมควรมันมัชฌิมาปฏิปทาใหม่? ไม่ใช่มัชฌิมาปฏิปทา มรรคสามัคคีนี้มันต้องมัชฌิมาปฏิปทา แล้วต้องการฝึกฝน มันจะรวมตัวนะ เวลาธรรมารวมตัวขึ้นมามันทำลาย มันสมุจเฉตปหาน

ความสมุจเฉตปหานไม่ใช่หน้าที่ของเรา หน้าที่ของเราสร้างสมเหตุการณฺ์ หาโอกาสให้เขาพยายามสร้างสมขึ้นมาให้ปัญญากับสมาธิคงความพอดีของเขา แล้วเราพยายามใคร่ครวญไป มันไม่พอดี มันปล่อยวางได้เป็นบางครั้งบางคราวนี้ ปัญญาสมควรแก่เหตุมันปล่อยวาง ปล่อยวาง

ปล่อยวางนี้มันปล่อยวางแล้ว สิ่งใดมันบอกเหตุละ? มันไม่มีสิ่งใดบอกเหตุ บอกเหตุคือการสมุจเฉตปหาน สิ่งที่สมุจเฉตปหาน ทำลายหัวใจ ทำลายชั้นธอันละเอียด ทำลายสิ่งที่เป็นความพะรุงพะรังของใจนั้นขาดออกไป กรีน! ขาดออกไปจากใจทันที

ใจนี้ล้วนๆ นี้ตัวของใจ ทุกข์เกิดที่นี่ ทุกข์จะดับที่นี่ ถ้าจะดับทุกข์มันต้องหาใจให้เจอ

ถ้าหาใจเจอ เราหาใจเจอด้วยการวิปัสสนานะ ด้วยผลงานของการวิปัสสนา ด้วยการใส่ปัญญาญาณชำระใจที่แผ่ออกไปรับรู้ถึงก้านสาขาของเขา ทำลายธาตุทำลายชั้นร้เข้ามาหมดเลย แต่ถ้าจิตติด เวลาจิตสงบขึ้นมาเข้าถึงตรงนี้ก็ไม่ได้ แต่เข้าถึงตรงนี้ เห็นใหม่ เข้าถึงใจใจ ถ้าเข้าถึงใจได้ เข้าถึงใจแต่เข้าใจถึงใจด้วยการกตธาตุดันไว้มันจะไม่เหมือนกัน

มันไม่เหมือนกันเพราะสิ่งที่เราเห็นนี้มันเป็น “จิตเดิมแท้ที่ส่องใส” มันส่องใส มันเศร้าหมองอยู่อย่างนั้น สิ่งนี้เป็นสิ่งที่รับรู้สิ่งต่างๆ มันถึงเป็นสิ่งที่ทุกข์ ทั้งๆ ที่มันปล่อยกามราคะมาแล้วนะ มันก็มีความอบอุ่นกินในความเศร้าหมองของใจ มันจะเป็นการอาศัยอาวรณฺ์ สิ่งที่อยู่อาศัย อาวรณฺ์ สิ่งที่เป็นความทุกข์ยาก ทุกข์ของโลก ทุกข์ของใจ สิ่งที่เกิดขึ้นและเผาผลาญใจ นี้ความทุกข์ของใจมันเสียดแทงใจ

แล้วเราก็ตัดรอนตัดเข้ามา ตัดออกมาเป็นชั้นเป็นตอน สิ่งที่เป็นความทุกข์หยาบๆ มันจะตัดออกไป ตัดออกไป แม้แต่กามราคะ สิ่งที่เป็นความพะรุงพะรังของใจ เราก็ตัดออกไปด้วยชั้นธอันละเอียด ด้วยอสุภะ-อสุภัง ด้วยความเพียร หลุดออกไปจากใจ ใจนี้ล้วนๆ มันก็มีความทุกข์อันละเอียด ละเอียดยิบจนไม่สามารถรู้ว่าทุกข์ได้เลย มันมีความอาศัยอาวรณฺ์ มันเป็นสิ่งที่ว่า เป็นสิ่งที่จุดสุดท้ายของใจ

ใจรับรู้ มันรับรู้แล้วมันอาลัยอาวรณ์ แล้วมันจะหาสิ่งนี้ไม่เจอ ถ้าหาสิ่งนี้ไม่เจอ ผู้ที่คับตรงนี้ต้องเกิดเป็นพรหม สิ่งที่เป็นพรหมเพราะจิตมันเป็นขั้น ๑ อยู่แล้ว มันเป็น อวิชชาปจฺจยา สงฺขารา สงฺขารปจฺจยา วิญญาณํ เป็นปัจจยาการของมันอยู่อย่างนั้น แต่มันละเอียดอ่อนมาก ละเอียดอ่อนจนเราจะเคลิบเคลิ้มกันไปว่าสิ่งนี้เป็นสิ่งที่ว่าจับต้องไม่ได้

แต่ด้วยปัญญาญาณ ด้วยอำนาจวาสนาของผู้ที่ประพฤติปฏิบัติ ด้วยสิ่งที่ว่าเราจะทำลายทุกข์เกิดที่ใจ ทุกข์เกิดที่ใจตรงนี้ ตรงนี้เป็นสิ่งที่เป็นทุกข์เกิดที่ใจ แล้วตรงนี้เป็นสิ่งที่เกิด ถ้าเราทำไม่ได้ มันทำลายไม่ได้ มันยังไปเกิดเป็นพรหม เกิดเป็นพรหมเพราะอำนาจวาสนา เราทำลายสิ่งต่างๆ เข้ามา อำนาจวาสนา ขณะนี้ก็เห็นว่าสมควร

แต่ถ้าอำนาจวาสนาถึงที่สุด ไม่ต้องไปเกิดบนพรหมอีกเลย จะไม่เกิดที่ไหน จะไม่ให้ทุกข์เกิดกับใจดวงนี้อีกเลย ใจดวงนี้จะต้องทำลายใจดวงนี้ ถึงต้องใช้ปัญญาญาณเข้าไปจับต้องสิ่งนี้ได้ จับต้องใจของเราได้แล้วใคร่ครวญอย่างละเอียด เพราะเป็นปัญญาอย่างละเอียด

สิ่งนี้สงวนรักษา มันจะรักษาตัวมันเองมาก เพราะอะไร เพราะสิ่งต่างๆ มีคุณค่าคือเราสรรพสิ่งนี้มีคุณค่าทั้งหมด แต่ไม่มีใครจะมีคุณค่ามากกว่าเรา เราไม่ต้องเด่นที่สุด แต่เราอย่างละเอียดยับ เราจนไม่สามารถว่าเป็นเราได้ มันถึงไม่มีสิ่งที่จะไปจับต้องสิ่งนี้ใจ นี้ใจละเอียดขนาดนั้น

ถึงว่า ใจ ทุกคนไม่เห็นคุณค่าของใจ เพราะไม่สามารถจับใจได้ ถ้าใครจับใจได้ ใจสิ่งที่ว่าจับใจได้ นี่เป็นคุณงามความดีอันมหาศาล แล้วพลิกคว่ำ พลิกคว่ำด้วยปัญญาญาณ ญาณอย่างละเอียดทำลายใจดวงนี้ออกไป หหมดสิ้นที่รองรับทุกข์ ใจนี้ก็ไม่มี ทำลายสิ่งที่ไม่มี ทำลายสิ่งที่เป็นนามธรรม มันเป็นหัวใจที่ละเอียดอ่อน ทำลายออกไป มันต้องดับหมด สิ่งที่ยับหมดแล้วไม่มีเลย แล้วทุกข์จะไปวางอยู่บนไหน

สิ่งต่างๆ โลกนี้อยู่โดยธรรมชาติของเขา แต่เดิมจิตนี้เราเกิดมาโดย อวิชชาปจฺจยา สงฺขารา แล้วก็สืบต่อในชาติในชั้นจันเป็นกึ่งก้านสาขาออกไปยึดนี้ โลกทั้งโลกเป็นของเรา ในวัฏฏะ ในสวรรค์ ในอินทร์ ในพรหม อยากรู้อยากเห็นเหมือนกับว่าเป็นของเรา ในวัฏฏะนี่จะเป็นของเรา มันยกเว้นออกไปข้างนอก แล้วเราทำลายเข้ามาด้วยมรรคอรียสัจจัง ด้วยการประพฤติปฏิบัติของเรา ด้วยความเห็นอันถูกต้องของใจ ใจนี้มีความถูกต้องแล้วพยายามสะสมขึ้นมา

ถ้าไม่มีความถูกต้องจะเข้าไม่ถึงหัวใจได้ จะไม่สามารถตัดกิเลสออกมาเป็นชั้นเป็นตอน ตั้งแต่กิ่งก้านสาขาของกิเลส กิ่งก้านสาขาของกิเลสนั้นเป็นทุกข์หยาบๆ เราตัดมาเป็นชั้นเป็นตอน เข้าไปจนจับต้องตัวของใจได้ แล้วทำลายตัวของใจนั้นออกไป ทำลายตัวของใจนั้นหมดสิ้นไป ไม่ใช่ออกไป หมดสิ้นไป แล้วจะไม่มีสิ่งใดๆ เลย

การทำลายความทุกข์อันหยาบๆ ขึ้นมา เราจะมีตัวหัวใจนี้รับประกันความรู้สึกตลอด เป็นปัจจัยตั้งรู้ตลอดมาเลย ถึงตรงนี้แล้วมันยิ่งกว่าปัจจัยตั้ง เพราะปัจจัยตั้งนี้ยังเป็นสมมุติ ยังเป็นเรื่องของโลกอยู่ ยังเป็นธรรม ธรรมที่เกิดดับเกิดดับ ยังเป็น สัพเพ ธมมา อนคตา ธรรมทั้งหลาย สิ่งนี้พ้นจากการรับรู้สิ่งต่างๆ แต่รู้ที่อยู่รู้โดยธรรมชาติของเขา

ธรรมชาติ สิ่งที่มีมันเป็นธรรมชาติเราต้องละ เราต้องสละทั้งหมด

แล้วนี่เป็นธรรมชาติได้อย่างไร? เป็นธรรมชาติโดยสมมุติใจ โดยสมมุติว่าเป็นธรรมชาติ เป็นธรรมชาติ ธรรมที่เราทุกคนปรารถนา ธรรมที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ประสบได้พบเห็นในธรรม พระพุทธเจ้าได้สวຍธรรมอันนี้ก่อน ถึงได้บอกปฏิญาณตนว่าเป็นพระอรหันต์ แล้วสั่งสอนสัตว์โลกมา วางธรรมไว้ให้เราก้าวเดินมา

เรามาเจอสิ่งนี้ เรามาเจอคุณงามความดี คุณงามความดีเหมือนกับว่า เราจะไม่มีสมบัติเลยก็จริงอยู่ แต่เรามีวิชาการ มีทฤษฎี มีธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไว้ก้าวเดิน ถ้าไม่มีสิ่งนี้เลย เราจะไม่มีสิ่งใดๆ ก้าวเดินเลย เราจะไม่มีสิ่งใดๆ เป็นที่พึ่งอาศัย เราจะไม่มีสิ่งใดๆ แต่นี้มีอยู่ มีอยู่ถึงเป็นอานาจาสนา

แล้วเราเป็นผู้ที่ประพฤติปฏิบัติ ประพฤติปฏิบัติโดยทางตรงด้วย ตรงในการชำระกิเลสตรงของเราคือตรงเข้ามาในชำระกิเลสในหัวใจของเรา ทำลายกิเลสในหัวใจของเรา ทำลายกิเลสในหัวใจของเราก่อน จนกิเลสหลุดไปเป็นชั้นเป็นตอนเข้าไป จนเหลือใจล้วนๆ จนทำลายใจทั้งหมด แล้วทุกข์จะเกิดตรงไหน ทุกข์ไม่มีอีก มันเป็นความสุขอย่างมหาศาล เป็นความสุขที่เราที่ทุกคนต้องปรารถนา เอวัง